ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 11.11.2003
COM(2003) 685 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

« ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2010 »

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΑΝΑΓΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΤΥΧΕΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ

(Σχέδιο κοινής ενδιάμεσης έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή του λεπτομερούς προγράμματος των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη)

{SEC(2003) 1250}

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σύνοψη 3

Εισαγωγή: καθοριστικός ρόλος στη στρατηγική της Λισσαβώνας 6

Μέρος Ι : πολλά πρέπει να γίνουν σε μικρό χρονικό διάστημα 7

1.1 Ανεπαρκή βήματα προόδου 8

1.1.1 Έχουν τεθεί οι βάσεις της συνεργασίας 8

1.1.2 Ένδεια συνεκτικών στρατηγικών εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης 9

1.1.3 Η Ευρώπη της γνώσης προϋποθέτει την Ευρώπη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 9

1.1.4 Η ποιότητα και η ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης παραμένουν ανεπαρκείς 10

1.1.5 Η κινητικότητα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση παραμένει ελλιπής 10

1.2 Η Ένωση παραμένει ουραγός σε σχέση με τους βασικούς ανταγωνιστές της 10

1.3 Συνεχίζουν να κρούουν πολλοί κώδωνες κινδύνου 12

Μέρος ΙΙ : τέσσερις μοχλοί επιτυχίας 14

2.1 Εστίαση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στα βασικά σημεία 14

2.1.1 Καθορισμός των εθνικών πολιτικών σε σύνδεση με τους στόχους της Λισσαβώνας 15

2.1.2 Αποτελεσματική ενεργοποίηση των αναγκαίων πόρων 15

2.1.3 Ενίσχυση της ελκυστικότητας του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτή 16

2.2 Ουσιαστική πραγμάτωση της διά βίου μάθησης 17

2.2.1 Χάραξη συνολικών, συνεκτικών και συντονισμένων στρατηγικών 17

2.2.2 Εστίαση των προσπαθειών στις μειονεκτούσες ομάδες 17

2.2.3 Χρήση κοινών ευρωπαϊκών σημείων αναφοράς και αρχών 17

2.3 Οικοδόμηση επιτέλους της Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 18

2.3.1 Ταχεία δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων 18

2.3.2 Ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση 18

2.4 Εξασφάλιση της θέσης που αρμόζει στο πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010 » 19

2.4.1 Αναβάθμιση του καθεστώτος του ευρωπαϊκού προγράμματος εργασιών 19

2.4.2 Βελτίωση της αποτελεσματικότητας εφαρμογής 19

Συμπέρασμα: ενίσχυση της συνεργασίας και της παρακολούθησης της προόδου 20

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 22

Παραπομπές 30

ΣΥΝΟΨΗ

Το Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, διαπιστώνοντας ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με «*μια μεγάλη ποιοτική μεταλλαγή, η οποία προκύπτει από την παγκοσμιοποίηση και τις προκλήσεις μιας νέας οικονομίας καθοδηγούμενης από τη γνώση*», έθεσε έναν σημαντικό στρατηγικό στόχο: η Ένωση θα πρέπει έως το 2010 «*να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή*». Υπογράμμισε ότι οι αλλαγές αυτές όχι μόνο απαιτούν «*το ριζικό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας*», αλλά και «*ένα τολμηρό πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και εκπαίδευσης*». Ποτέ άλλοτε στο παρελθόν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν είχε αποδώσει τόση βαρύτητα στο ρόλο που παίζουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην οικονομική και κοινωνική στρατηγική και το μέλλον της Ένωσης.

Το Μάρτιο του 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επικύρωσε τρεις στρατηγικούς στόχους (και 13 συναφείς συγκεκριμένους στόχους) που θα πρέπει να επιτευχθούν με ορίζοντα το 2010: τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να συνδυάζουν ποιότητα, πρόσβαση και άνοιγμα στον κόσμο. Ένα έτος αργότερα, ενέκρινε ένα λεπτομερές πρόγραμμα εργασιών («Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010») για την υλοποίηση των στόχων αυτών και εξέφρασε τη στήριξή του στην πρωτοβουλία των υπουργών Παιδείας να καταστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη «*ένα ποιοτικό σημείο αναφοράς παγκοσμίως έως το 2010*».

Σε ποιο σημείο βρίσκεται η επίτευξη των φιλόδοξων αλλά ρεαλιστικών αυτών στόχων, που στο εξής αποτελούν τους στόχους της Ένωσης μετά τη διεύρυνση; Είναι σε θέση η Ένωση να επιτύχει τους εν λόγω στόχους έως το 2010 και να καλύψει την απόσταση που τη χωρίζει από τους βασικούς ανταγωνιστές της στη διεθνή σκηνή; Το Συμβούλιο (Παιδείας) και η Επιτροπή πρέπει δώσουν απάντηση στα ερωτήματα αυτά στην κοινή έκθεση που θα υποβάλουν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την άνοιξη του 2004. Η Επιτροπή προτίθεται να συμβάλει με την παρούσα ανακοίνωση, στην οποία αποτιμάται η πρόοδος που έχει επιτευχθεί και προτείνονται επείγοντα μέτρα που απαιτείται να ληφθούν.

Το πρόγραμμα εργασιών «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» τέθηκε σε εφαρμογή ανά στάδια από το 2001 και η συνέχεια στη Δήλωση της Κοπεγχάγης βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο. Παρ'όλο που σημειώθηκαν βήματα προόδου, στο παρόν στάδιο είναι πρόωρο να αποτιμηθεί λεπτομερώς η πρόοδος που έχει επιτευχθεί. Η Επιτροπή έχει ωστόσο στη διάθεσή της μια σειρά από εκθέσεις των διαφόρων ομάδων εργασίας που συγκροτήθηκαν, εκθέσεις των κρατών μελών σχετικά με την ανάπτυξη της διά βίου μάθησης και την κινητικότητα, όπως και δείκτες και πρόσφατες στατιστικές αναλύσεις. Όλες αυτές οι πηγές εμβάλλουν στην ίδια ανησυχητική διαπίστωση: **προσπάθειες για την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην κοινωνία και την οικονομία της γνώσης καταβάλλονται σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά οι μεταρρυθμίσεις που έχουν επιτελεστεί δεν είναι αντάξιες του διακυβεύματος και ο σημερινός ρυθμός τους δεν θα επιτρέψει στην Ένωση να επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει**.

Τα πέντε ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς (*benchmarks*) που υιοθέτησε το Συμβούλιο (Παιδείας) το Μάιο του 2003 θα είναι στην πλειονότητά τους δύσκολο να εκπληρωθούν έως το 2010. Συγκεκριμένα, η συμμετοχή των Ευρωπαίων στην εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση συνεχίζει να είναι περιορισμένη, ενώ η σχολική αποτυχία και ο κοινωνικός αποκλεισμός, με υψηλό ατομικό, κοινωνικό και οικονομικό κόστος, παραμένουν ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες. Δεν υπάρχει, εξάλλου, καμία ένδειξη ότι αυξήθηκαν οι συνολικές επενδύσεις (κρατικές και ιδιωτικές) για το ανθρώπινο δυναμικό.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεχίζει να βρίσκεται σε σημαντική καθυστέρηση στον τομέα αυτό σε σχέση με τους κύριους ανταγωνιστές της παγκοσμίως και κατατρύχεται ειδικότερα από ιδιαίτερα χαμηλές ιδιωτικές επενδύσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στη συνεχή κατάρτιση. Παράλληλα, πρέπει να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

Εξάλλου, ελλείψει ελκυστικότητας και ικανοποιητικής ποιότητας, η επαγγελματική κατάρτιση δεν ανταποκρίνεται στις νέες ανάγκες της οικονομίας της γνώσης και της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας. Η Ένωση, επιπλέον, είναι αντιμέτωπη με τον αυξανόμενο κίνδυνο ελλείψεων σε εκπαιδευτικούς. Τέλος, δυσκολεύεται να ανακτήσει τη θέση της, ως πρώτος προορισμός στις προτιμήσεις των σπουδαστών από τρίτες χώρες, θέση που έχασε από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η εμμονή των αδυναμιών αυτών γίνεται ακόμα πιο ανησυχητική αν ληφθεί υπόψη ότι τα αποτελέσματα των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων γίνονται αντιληπτά μόνο μεσοπρόθεσμα, και δη μακροπρόθεσμα, ενώ η προθεσμία του 2010 πλησιάζει με γοργό ρυθμό. **Για να μπορέσουμε λοιπόν τώρα να επιτύχουμε τους στόχους της Λισσαβώνας θα πρέπει όλοι να εντείνουμε τις προσπάθειές μας.** Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή κρίνει απαραίτητο να αναληφθεί από τώρα παράλληλη δράση με τους εξής τέσσερις μοχλούς προτεραιότητας:

– **επικέντρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στα καθοριστικά για κάθε χώρα σημεία, υπό το πρίσμα της κατάστασης σε καθεμία από αυτές καθώς και των κοινών στόχων· η τακτική αυτή απαιτεί την ανάπτυξη μιας διαρθρωμένης και συνεχούς συνεργασίας σε κοινοτικό επίπεδο με σκοπό την ανάπτυξη και την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, και τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα των πραγματοποιούμενων επενδύσεων·**

– χάραξη πραγματικά συνεκτικών και συνολικών στρατηγικών για την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση, που θα εξασφαλίζουν την αποτελεσματική αλληλεπίδραση όλων των κρίκων της αλυσίδας εκμάθησης και, παράλληλα, θα εντάσσουν τις εθνικές μεταρρυθμίσεις στο ευρωπαϊκό πλαίσιο·

– δημιουργία επιτέλους της Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, με την ταχεία δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τα προσόντα όσων έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση· ένα τέτοιο πλαίσιο είναι απαραίτητο για τη δημιουργία μιας πραγματικής ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, για τη διευκόλυνση της κινητικότητας και για την προβολή της Ευρώπης ανά τον κόσμο·

– εξασφάλιση της θέσης που του αρμόζει στο πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010», το οποίο θα πρέπει να γίνει αποτελεσματικότερο εργαλείο για τη χάραξη και την παρακολούθηση των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών,

ακόμα και μετά την παρούσα δεκαετία· το επείγον των προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπισθούν επιβάλλει την αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που παρέχει η ανοικτή μέθοδος συντονισμού — στα πλαίσια της αρχής της επικουρικότητας. Η Επιτροπή εκτιμά ειδικότερα ότι από το 2004 κιόλας θα χρειαστεί να εγκαθιδρυθεί ένας μηχανισμός παρακολούθησης της προόδου που συντελείται με βάση ετήσιες εκθέσεις που θα υποβάλλονται στην Επιτροπή από τα κράτη μέλη.

Εάν όλα τα παραπάνω μέτρα ληφθούν σύντομα, υπάρχουν ακόμα πιθανότητες να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν θέσει τα κράτη μέλη. Σε αντίθετη περίπτωση, η απόσταση της της Ένωσης από τους κύριους ανταγωνιστές της θα διευρυνθεί περαιτέρω και, ακόμα χειρότερα, θα τεθεί σε σοβαρό κίνδυνο η επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβώνας στο σύνολό της.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ

Μία από τις κυριότερες συνεισφορές της στρατηγικής της Λισσαβώνας είναι ότι επιτάχυνε τη μετάβαση της Ένωσης προς την οικονομία και την κοινωνία που βασίζονται στη γνώση. Η στρατηγική αυτή θεμελιώνεται σε ένα ευρύ φάσμα συνεκτικών και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων (όπως, για παράδειγμα, οι μεταρρυθμίσεις των αγορών αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων, η προσαρμογή των πολιτικών απασχόλησης και της αγοράς εργασίας, καθώς και η αναμόρφωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης) που αποσκοπούν στη βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών επιδόσεων της Ένωσης και στην εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης βρίσκονται στο επίκεντρο της δημιουργίας και της διάδοσης των γνώσεων, και συνιστούν καθοριστικό παράγοντα για το δυναμικό καινοτομίας της κάθε κοινωνίας. Στο πλαίσιο αυτό, βρίσκονται στον πυρήνα της νέας αυτής δυναμικής, σε συνεργία με άλλους κοινοτικούς τομείς δράσης, όπως η απασχόληση, η έρευνα και η καινοτομία, η πολιτική για τις επιχειρήσεις, η κοινωνία της πληροφορίας, η οικονομική πολιτική και η εσωτερική αγορά. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση επωφελούνται από τις εξελίξεις στους τομείς αυτούς και συμβάλλουν με τη σειρά τους στην ενίσχυση του αντικτύπου που έχουν οι τελευταίοι. Έτσι, αναγνωρίζεται ο ρόλος που διαδραματίζουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ρόλος άρρηκτα συνυφασμένος με την αίσθηση αυξημένης ευθύνης καθώς και την ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη εκσυγχρονισμού και αλλαγών, ιδίως ενόψει του ιστορικού στόχου διεύρυνσης της Ένωσης.

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί τον κύριο πόρο της Ένωσης και έχει πλέον αναγνωρισθεί ότι οι επενδύσεις στον τομέα αυτό θα αποτελέσουν τον καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την παραγωγικότητα, όπως επίσης και οι επενδύσεις σε κεφάλαια ή σε εξοπλισμό. Ανάλογα με τις διάφορες εκτιμήσεις, η αύξηση του μέσου μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού κατά ένα έτος έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού ανάπτυξης κατά 5% σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο και κατά 2,5% επιπλέον σε μακροπρόθεσμο επίπεδο[1]. Επιπλέον, ο θετικός αντίκτυπος της εκπαίδευσης στην απασχόληση[2], την υγεία, την κοινωνική ενσωμάτωση και τη ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία έχει ήδη αποδειχτεί ευρύτατα.

Ωστόσο, εάν η Ένωση στο σύνολό της υστερεί τη στιγμή αυτή ως προς τους στόχους της στην οικονομία της γνώσης σε σχέση με ορισμένους από τους κυριότερους ανταγωνιστές της, αυτό εν μέρει οφείλεται στις συγκριτικά χαμηλότατες επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό. Η διαπίστωση αυτή είναι ιδιαίτερα ανησυχητική, εάν ληφθεί υπόψη ότι οι νέες απαιτήσεις που γεννά η κοινωνία και η οικονομία της γνώσης θα πολλαπλασιαστούν τα προσεχή έτη. Απέναντι στην πιθανή αύξηση της μέσης διάρκειας ενεργού απασχόλησης και στις επιταχυνόμενες οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές, οι πολίτες θα υποχρεούνται να αναβαθμίζουν τις δεξιότητες και τα προσόντα τους όλο και συχνότερα. Παράλληλα, η κοινωνία της γνώσης παράγει νέες ανάγκες όσον αφορά την κοινωνική συνοχή, την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία και την προσωπική ολοκλήρωση, στις οποίες μόνον η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι σε θέση να ανταποκριθούν.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης, το Μάρτιο του 2001, ενέκρινε τρεις στόχους (και 13 συναφείς συγκεκριμένους στόχους) στρατηγικού χαρακτήρα για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης όσον αφορά την ποιότητα, την πρόσβαση και το άνοιγμα στον κόσμο[3]. Το ακόλουθο έτος, το Ευρωπαϊκό

Συμβούλιο της Βαρκελώνης ενέκρινε ένα πρόγραμμα εργασιών για την εφαρμογή των στόχων αυτών («Εκπαίδευση & Κατάρτιση2010»)[4]. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς για την ανάπτυξη των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να γίνουν «τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη ένα ποιοτικό σημείο αναφοράς παγκοσμίως έως το 2010».

Η παρούσα ανακοίνωση αποτιμά την κατάσταση, εντοπίζει τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν και προτείνει μέτρα που πρέπει να ληφθούν επειγόντως για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί. Θα αποτελέσει τη βάση για την κοινή έκθεση της Επιτροπής και του Συμβουλίου (Παιδείας) σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος εργασιών όσον αφορά τους στόχους, το οποίο θα υποβληθεί στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο του 2004[5]. Η παρούσα ανακοίνωση συνοδεύεται από ένα έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, το οποίο προβαίνει στον απολογισμό των εργασιών που έχουν διεξαχθεί μέχρι το παρόν σημείο και εξετάζει την παρούσα θέση της Ένωσης σε σχέση με τους δείκτες και τα επίπεδα αναφοράς που έχουν καθοριστεί[6].

Με δεδομένο την αναγκαία ολοκλήρωση των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι οποίες συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας, η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει την εφαρμογή της σύστασης και του σχεδίου δράσης για την κινητικότητα[7], του ψηφίσματος του Συμβουλίου (Παιδείας) για την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση[8] και της υπουργικής δήλωσης της Κοπεγχάγης σχετικά με την «προαγωγή της συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης»[9]. Η παρούσα ανακοίνωση βασίζεται επίσης στη συνέχεια που δόθηκε σε μια σειρά ανακοινώσεων της Επιτροπής, ιδίως των ανακοινώσεων σχετικά με την ανάγκη να πραγματοποιηθούν περισσότερες και καλύτερες επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό[10], το ρόλο των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης[11], την ανάγκη να αξιοποιηθεί το επάγγελμα του ερευνητή στην Ευρώπη[12] και τη σύγκριση των εκπαιδευτικών επιδόσεων της Ευρώπης με τον υπόλοιπο κόσμο.

ΜΕΡΟΣ Ι : ΠΟΛΛΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΣΕ ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Όπως πρόσφατα επεσήμανε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, τον Οκτώβριο του 2003[13], η βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί μια από τις προτεραιότητες για την προώθηση της ανάπτυξης στην Ένωση, ιδίως μέσω της αύξησης των επενδύσεων στην εκπαίδευση αλλά και την καλύτερη συναρμογή με την κοινωνική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης. Επίσης, στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2003[14], αποδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης.

Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τις ίδιες δομές κάθε χώρας και με τις εξελίξεις της κοινωνίας. Η αλλαγή τους αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που επιτελείται σε μεσοπρόθεσμο και ιδίως σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Ο προβληματισμός και οι μεταρρυθμίσεις, που έχουν ήδη ξεκινήσει στα κράτη μέλη (παρόντα και επικείμενα) της Ένωσης, αποδεικνύουν ότι οι αρμόδιοι για θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ενεργοποιούνται απέναντι στα προβλήματα με τα οποία είναι αντιμέτωποι: δεσμεύτηκαν, με πολύ διαφορετικά σημεία αφετηρίας και ρυθμούς

προόδου, να προσαρμόσουν τα συστήματά τους έτσι ώστε τα τελευταία να αντεπεξέλθουν στις προκλήσεις της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης.

Μέσα σε δύο μόλις έτη από την υιοθέτηση του προγράμματος εργασιών, δεν είναι δυνατή η ακριβής αποτίμηση της προόδου που έχει πραγματοποιηθεί. Ωστόσο, είναι δυνατό, αλλά και ιδιαίτερα σημαντικό στο στάδιο αυτό, να καταμετρηθεί η απόσταση που απομένει να διανυθεί για να γίνουν πραγματικότητα οι φιλόδοξοι, αλλά και ρεαλιστικοί, στόχοι που έχουν τεθεί από κοινού. Όλες οι διαθέσιμες εκθέσεις και δείκτες συντείνουν στο ίδιο συμπέρασμα: **εάν οι μεταρρυθμίσεις εξακολουθήσουν με τους σημερινούς ρυθμούς, η Ένωση δεν θα μπορέσει να επιτύχει τους στόχους της στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης**. Συνεχίζει να υπάρχει ένας υπερβολικός αριθμός αδυναμιών, αδυναμιών που ψαλιδίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξης της Ένωσης. Εξάλλου, τα μελλοντικά κράτη μέλη θα πρέπει να καλύψουν την καθυστέρησή τους όσον αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης.

Η παραπάνω κατάσταση καθίσταται ακόμα πιο ανησυχητική, εάν αναλογιστεί κάποιος ότι ο αντίκτυπος που θα έχουν οι μεταρρυθμίσεις στα συστήματα δεν είναι άμεσος και ότι η προθεσμία του 2010 καταφθάνει με ταχύτητα.

1.1 Ανεπαρκή βήματα προόδου

1.1.1 Έχουν τεθεί οι βάσεις της συνεργασίας

Το πρόγραμμα εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης διαμορφώνει, με τρόπο περισσότερο διαρθρωμένο από ό,τι στο παρελθόν, ένα χώρο συνεργασίας 31 ευρωπαϊκών χωρών[15], με την παράλληλη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων (εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών και ευρωπαϊκοί κοινωνικοί εταίροι) και των διεθνών οργανώσεων (όπως ο ΟΟΣΑ, η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης). Το πρόγραμμα καλύπτει όλα τα συστήματα και επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης και λαμβάνει υπόψη τις νέες πολιτικές πρωτοβουλίες, για την ανάπτυξη, ειδικότερα, της ηλεκτρονικής μάθησης (*e*-learning)[16], την προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας[17], και για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των ευρωπαϊκών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης[18].

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που προσδιορίστηκε, συγκροτήθηκαν σε διαδοχικά στάδια από το δεύτερο εξάμηνο του 2001 ομάδες εργασίας με αντικείμενο την υλοποίηση των κοινών στόχων. Το πρώτο αυτό στάδιο ήταν αναγκαίο για να εντοπιστούν τα θέματα προτεραιότητας, να γίνει ένας απολογισμός της υπάρχουσας εμπειρίας, να εκπονηθεί ένας αρχικός κατάλογος δεικτών παρακολούθησης της προόδου και να διαμορφωθεί η απαραίτητη συναίνεση μεταξύ των μερών που συμμετέχουν. Με βάση τα παραπάνω, οι περισσότερες ομάδες εργασίας συγκέντρωσαν και επέλεξαν παραδείγματα ορθών πρακτικών από τις πολιτικές και τις στρατηγικές που εφαρμόζονται στις διάφορες χώρες, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν σε μεταγενέστερο στάδιο. Στις εκθέσεις όλων των ομάδων εργασίας υπογραμμίζεται η ανάγκη να ενισχυθεί η εθνική δράση στους βασικούς τομείς του προγράμματος «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010», καθώς και η κοινοτική δράση για τη στήριξη των εθνικών προσπαθειών[19].

Όσον αφορά τη συνέχεια που δόθηκε στη δήλωση της Κοπεγχάγης υπήρξαν τα πρώτα συγκεκριμένα αποτελέσματα. Πριν από τα τέλη του έτους η Επιτροπή θα υποβάλλει

πρόταση σχετικά με το ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διαφάνεια των προσόντων και ικανοτήτων (το νέο ευρωπαϊκό βιβλιάριο κατάρτισης, «Europass»), το οποίο εξορθολογίζει τα υπάρχοντα εργαλεία. Εξάλλου, καταρτίστηκε ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς για την ανάπτυξη της ποιότητας της επαγγελματικής κατάρτισης, που περιλαμβάνει βασικά κριτήρια και δείκτες για τη βελτίωση της ποιότητας. Τέλος, τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων έτσι ώστε να διευκολυνθεί η κινητικότητα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

1.1.2 Ένδεια συνεκτικών στρατηγικών εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης

Ύστερα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα, τον Ιούνιο του 2000, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να καταστρώσουν και να εφαρμόσουν συνολικές και συνεκτικές στρατηγικές για την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση. Η ανάλυση των εισηγήσεων που υπέβαλαν τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της συνέχειας που δόθηκε στο ψήφισμα του Συμβουλίου (Παιδείας)[20], επιβεβαιώνει τα επιτεύγματα και τις αδυναμίες που έχουν ήδη διαπιστωθεί στο πλαίσιο της ανάλυσης των εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση[21]. Σε πολλές χώρες ορισμένα στάδια της αλυσίδας της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς[22].

Οι ελλείψεις που πρέπει να καλυφθούν είναι συχνά το προϊόν μιας προσέγγισης που εμπνέεται υπέρμετρα από τις απαιτήσεις της απασχολησιμότητας ή που εμμένει αποκλειστικά στη διάσωση όσων δεν ολοκλήρωσαν τη βασική εκπαίδευση. Τα στοιχεία αυτά είναι δικαιολογημένα αλλά δεν αποτελούν από μόνα τους μια πραγματικά ολοκληρωμένη, συνεκτική και προσβάσιμη σε όλους στρατηγική εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης.

1.1.3 Η Ευρώπη της γνώσης προϋποθέτει την Ευρώπη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν έχει μέχρι στιγμής καταλάβει τη θέση που της αρμόζει στο πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010». Σε πολλά βασικά σημεία, έχουν πραγματοποιηθεί ή σχεδιάζονται σημαντικά βήματα προόδου στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνια. Κατά την πρόσφατη σύνοδό τους στο Βερολίνο[23], οι αρμόδιοι υπουργοί επιβεβαίωσαν την ακράδαντη δέσμευσή τους για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τα προσόντα πανεπιστημιακού επιπέδου και ζήτησαν την επιτάχυνση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων στη δομή των διπλωμάτων, στα συστήματα εξασφάλισης της ποιότητας και στην αμοιβαία αναγνώριση των προσόντων. Επίσης, τόνισαν τη σημασία να ενισχυθούν οι συνεργίες μεταξύ του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας. Τέλος, δρομολόγησαν μια διαδικασία παρακολούθησης της προόδου σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες.

Όσο σημαντικά και αν είναι τα επιτεύγματα αυτά, δεν πρέπει να λησμονηθεί ότι η σημασία που αποδίδει η συνολική στρατηγική της Λισσαβώνας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπερβαίνει κατά πολύ τη θέση που κατέχει στο πρόγραμμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ξεκίνησε με τη δήλωση της Μπολόνια. Ο ρόλος των πανεπιστημίων αφορά μια σειρά από τομείς, τόσο σημαντικούς όσο και ποικίλους, όπως είναι η κατάρτιση των εκπαιδευτικών και των μελλοντικών ερευνητών, η κινητικότητά τους εντός της Ένωσης, η θέση του πολιτισμού, της επιστήμης και των ευρωπαϊκών αξιών στον κόσμο, το άνοιγμα προς τις επιχειρήσεις, τις περιφέρειες και την κοινωνία γενικότερα, η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων και της αγωγής

του πολίτη στα προγράμματα μαθημάτων. Με την ανακοίνωσή της σχετικά με το «ρόλο των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης»[24], η Επιτροπή δρομολόγησε μια διαβούλευση με όλους τους φορείς της πανεπιστημιακής κοινότητας σχετικά με τα βασικότερα ζητήματα, όπως είναι η χρηματοδότηση, η πολυμορφία των θεσμών αναφορικά με τις λειτουργίες και τις προτεραιότητές τους, η δημιουργία πόλων αριστείας, η ελκυστικότητα των διαφόρων σταδιοδρομιών ή η εργασία μέσω δικτύων. Τα σχόλια και οι προτάσεις που συγκεντρώθηκαν υπογραμμίζουν την ευρωπαϊκή διάσταση των θεμάτων αυτών και αποδεικνύουν ότι η δράση σε όλους αυτούς τους τομείς θα πρέπει να σχεδιαστεί σε στενή σύνδεση με τους στόχους της Λισσαβώνας. Η Επιτροπή θα κοινοποιήσει τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της σχετικά με την ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση την άνοιξη του 2004.

1.1.4 Η ποιότητα και η ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης παραμένουν ανεπαρκείς

Τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διαδραματίζουν καίριο ρόλο για τον εφοδιασμό των ατόμων με ικανότητες και προσόντα που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, η ποιότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από έντονες ανισότητες στην Ευρώπη και ελάχιστες χώρες επέδειξαν μια ουσιαστική δέσμευση έτσι ώστε η επαγγελματική εκπαίδευση και η μάθηση στο πλαίσιο της επιχείρησης να προσφέρουν μια εξίσου ελκυστική εναλλακτική λύση με τη γενική εκπαίδευση. Παράλληλα, πολλοί τομείς θα πρέπει να αντεπεξέλθουν στην έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και ιδίως μηχανικών υψηλού επιπέδου καθώς και εξειδικευμένων τεχνικών. Προκειμένου να μετριασθούν οι παραπάνω δυσχέρειες, θα πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες τα προσεχή έτη, ιδίως μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο της Δήλωσης της Κοπεγχάγης.

1.1.5 Η κινητικότητα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση παραμένει ελλιπής

Οι εθνικές εκθέσεις που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο εφαρμογής της σύστασης σχετικά με την κινητικότητα[25] παρουσιάζουν τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν από τα κράτη μέλη για την προώθηση της κινητικότητας, όπως μέσω της εξάλειψης των εμποδίων (διοικητικής ή νομικής φύσης). Οι εκθέσεις αποδεικνύουν ότι, παρά τις προσπάθειες που διαπιστώνονται σε πολυάριθμους τομείς, στα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχει καταστρωθεί μια πραγματική στρατηγική για να διευκολυνθεί και να προαχθεί η κινητικότητα. Η έλλειψη χρηματοδότησης και κινήτρων (που συνδέεται ιδίως με τις δυσκολίες σχετικά με την ακαδημαϊκή και την επαγγελματική αναγνώριση) συνεχίζει να καθυστερεί την κινητικότητα των σπουδαστών και πολύ περισσότερο την κινητικότητα των νέων σε κατάρτιση. Η κινητικότητα στη διευρυμένη Ένωση αφορά ετησίως μόνον 120.000 σπουδαστές ERASMUS (δηλαδή το 0,8% του συνόλου των σπουδαστών) και 45.000 νέους σε κατάρτιση (στο πλαίσιο του προγράμματος LEONARDO da VINCI). Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν μια σταδιακή βελτίωση αλλά απέχουν πολύ από την κατάσταση που η Επιτροπή χαρακτηρίζει ως αναγκαία: έως το 2010 θα πρέπει να αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα ERASMUS καθώς και η κινητικότητα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

1.2 Η Ένωση παραμένει ουραγός σε σχέση με τους βασικούς ανταγωνιστές της

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της υστερεί σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία όσον αφορά το επίπεδο των επενδύσεων στην οικονομία και την κοινωνία

της γνώσης, παρότι σε ορισμένα κράτη μέλη τα επίπεδα είναι παρόμοια ή και μεγαλύτερα από ό,τι στις δύο αυτές χώρες. Κατά τα τελευταία πέντε έτη της δεκαετίας του '90 μειώθηκε κατά κάποιο τρόπο η υστέρηση αυτή, αλλά η εξέλιξη αυτή δεν αρκεί για να εξαλειφθεί η συνεχιζόμενη διαφορά έως το 2010. Η αργοπορία της Ένωσης οφείλεται κατά ένα μέρος σε ορισμένες αδυναμίες των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε σχέση με τους κύριους ανταγωνιστές της.

– **Έλλειμα επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό**

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας κάλεσε τα κράτη μέλη να «αυξήσουν κάθε έτος σημαντικά τις επενδύσεις ανά κάτοικο στο ανθρώπινο δυναμικό». Το 2000 οι κρατικές επενδύσεις για την παιδεία, ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, ανήλθαν στο 4,9% στην Ένωση, δηλαδή σε ποσοστό συγκρίσιμο με το αντίστοιχο των Ηνωμένων Πολιτειών (4,8%) και μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό της Ιαπωνίας (3,6%). Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1995-2000, οι κρατικές προσπάθειες σημείωσαν κάμψη στα περισσότερα κράτη μέλη. Επιπλέον, η Ένωση πάσχει από την έλλειψη επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στη συνεχή κατάρτιση. Σε σχέση με την Ένωση, οι ιδιωτικές προσπάθειες είναι πέντε φορές μεγαλύτερες στις Ηνωμένες Πολιτείες (2,2% του ΑΕγχΠ έναντι 0,4%) και τρεις φορές μεγαλύτερες στην Ιαπωνία (1,2%). Επιπλέον, οι δαπάνες ανά σπουδαστή στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι μεγαλύτερες από τις δαπάνες του οιωνεί συνόλου των χωρών της Ένωσης για όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος. Η διαφορά είναι εντονότερη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: οι Ηνωμένες Πολιτείες δαπανούν περίπου δύο έως και πέντε φορές περισσότερο ανά σπουδαστή από ό,τι οι χώρες της Ένωσης.

– **Ανεπάρκεια πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**

Για να μπορέσει να καταστεί ανταγωνιστική στην οικονομία της γνώσης, η Ένωση χρειάζεται επαρκή αριθμό πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που να έχει λάβει μια προετοιμασία προσαρμοσμένη στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας. Ωστόσο, η καθυστέρηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει επιπτώσεις στην τριτοβάθμια.

Στην Ένωση, κατά μέσο όρο, το 23% των ανδρών και το 20% των γυναικών, ηλικίας 25 έως 64 ετών, είναι πτυχιούχοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο αριθμός αυτός είναι κατά πολύ μικρότερος από τον αντίστοιχο για την Ιαπωνία (36% των ανδρών και 32% των γυναικών) και τις Ηνωμένες Πολιτείες (37% του συνόλου του πληθυσμού).

– **Η Ένωση προσελκύει λιγότερα ταλέντα από ό,τι οι ανταγωνιστές της**

Οι υπουργοί Παιδείας έθεσαν ως στόχο να μετατρέψουν την Ένωση «*στον ελκυστικότερο προορισμό των σπουδαστών, των πανεπιστημιακών και των ερευνητών των άλλων περιφερειών του κόσμου*». Ο κεντρικός αυτός στόχος θα αποτελέσει και μια δοκιμασία: εάν η Ένωση καταφέρει να προσελκύσει περισσότερους σπουδαστές, θα μπορέσει και να προβάλει αποτελεσματικότερα τις ιδιαιτερότητες και τις αξίες της, και θα εξασφαλίσει έτσι μεγαλύτερη ακτινοβολία και, σε τελική ανάλυση, και μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα. Ωστόσο, παρότι η Ένωση, μαζί με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αποτελεί τη μόνη περιφέρεια του κόσμου που είναι καθαρός αποδέκτης σπουδαστών, όσον αφορά την κινητικότητα, το μεγάλο μέρος των σπουδαστών από την Ασία και τη Νότια Αμερική προτιμούν τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επιπλέον, οι ευρωπαίοι φοιτητές στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι πλέον δύο φορές πολυπληθέστεροι από ό,τι οι αμερικανοί σπουδαστές που μεταβαίνουν για σπουδές στην Ευρώπη. Οι ευρωπαίοι

σπουδαστές στην Αμερική έχουν γενικά ως στόχο τους την απόκτηση ενός ολοκληρωμένου διπλώματος του πανεπιστημίου υποδοχής, συνήθως σε προχωρημένο επίπεδο και στους επιστημονικούς και τεχνολογικούς τομείς. Οι αμερικανοί σπουδαστές έρχονται στην Ευρώπη γενικά για σύντομη χρονική περίοδο, στο πλαίσιο των σπουδών τους για την απόκτηση διπλώματος του πανεπιστημίου προέλευσης, το συχνότερο σε όχι και τόσο προχωρημένο στάδιο των σπουδών τους και στην πλειονότητά τους είναι σπουδαστές των ανθρωπιστικών ή των κοινωνικών επιστημών.

Η Ένωση «παράγει» περισσότερους πτυχιούχους και διδάκτορες στις θετικές επιστήμες και τις τεχνολογικές σπουδές από ό,τι οι Ηνωμένες Πολιτείες ή η Ιαπωνία (25,7% του συνολικού αριθμού των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ένωση έναντι 21,9% και 17,2% στην Ιαπωνία και στις Ηνωμένες Πολιτείες αντίστοιχα). Παράλληλα, το τμήμα των ερευνητών σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό είναι πολύ μικρότερο στην Ένωση (5,4 ερευνητές ανά 1000 το 1999) από ό,τι στις Ηνωμένες Πολιτείες (8,7) ή στην Ιαπωνία (9,7), και ιδίως στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας είναι πολύ πιο περιορισμένη για τους ερευνητές, οι οποίοι συχνά εγκαταλείπουν την Ένωση για να συνεχίσουν τη σταδιοδρομία τους αλλού (κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες όπου επωφελούνται από τις καλύτερες συνθήκες εργασίας) ή αποφασίζουν να αλλάξουν επάγγελμα[26].

1.3 Συνεχίζουν να κρούουν πολλοί κώδωνες κινδύνου

Οι ευρωπαϊκοί δείκτες και επίπεδα αναφοράς *(benchmarks)* αποτελούν τα κύρια εργαλεία της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, χωρίς τα οποία το πρόγραμμα « Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010 » θα στερούνταν μεγάλο μέρος της βαρύτητας του[27]. Οι υπουργοί Παιδείας έκαναν ένα σημαντικό βήμα το Μάιο του 2003, όταν συμφώνησαν σε πέντε αριθμητικούς στόχους που θα πρέπει να επιτευχθούν έως το 2010[28]. **Η ανάλυση, ωστόσο, της τωρινής θέσης της Ένωσης υπογραμμίζει σημαντικά ελλείμματα, που θα πρέπει να καλυφθούν για να επιτευχθούν οι κοινοί στόχοι**[29] :

– **Η εγκατάλειψη των σχολικών σπουδών παραμένει υπερβολικά υψηλή**

Για την Ένωση η πάλη κατά της σχολικής αποτυχίας αποτελεί μια από τις προτεραιότητές της. Για το 2002 στην Ένωση, το εν λόγω φαινόμενο εκτιμάται ότι αφορούσε ακόμη περίπου το 20% των νέων ηλικίας 18 έως 24 ετών που καταλήγουν στο περιθώριο της κοινωνίας της γνώσης. Οι υπουργοί Παιδείας συμφώνησαν στο στόχο να μειωθεί το ποσοστό αυτό στο 10% έως το 2010. Θα πρέπει να καταβληθούν σημαντικότατες προσπάθειες από τα περισσότερα κράτη μέλη, ακόμη και αν ο συνυπολογισμός των προς ένταξη χωρών πρόκειται να βελτιώσει σημαντικά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

– **Η έλλειψη εκπαιδευτικών και ειδικευμένων εκπαιδευτών καραδοκεί**

Κατά μέσο όρο στην Ένωση, το 27% των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και το 34% της δευτεροβάθμιας είναι ηλικίας άνω των 50 ετών. Έως το 2015, πάνω από ένα εκατομμύριο εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να προσληφθούν και κατά συνέπεια να εκπαιδευτούν. Αυτή η μαζική ανανέωση του εκπαιδευτικού δυναμικού στις περισσότερες χώρες αποτελεί συγχρόνως μια σημαντική πρόκληση όσο και μια μεγάλη ευκαιρία. Ωστόσο, δεν υπάρχει αφθονία υποψηφίων για το επάγγελμα αυτό και η

Ένωση κινδυνεύει να αντιμετωπίσει σημαντικές ελλείψεις εκπαιδευτικών και εξειδικευμένων εκπαιδευτών, όπως υπογράμμισε πρόσφατα ο ΟΟΣΑ[30]. Η ανησυχητική αυτή κατάσταση εγείρει το ζήτημα της ελκυστικότητας του επαγγέλματος, έτσι ώστε να προσελκυστούν και να διαφυλαχτούν τα μεγαλύτερα ταλέντα, καθώς και το ζήτημα της συνεχούς κατάρτισης υψηλής ποιότητας που θα προετοιμάζει τους εκπαιδευτικούς για τους νέους ρόλους.

– **Εξαιρετικά φτωχή παρουσία των γυναικών στους τομείς των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών σπουδών**

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης, το Μάρτιο 2001, τόνισε την ανάγκη να ενθαρρυνθούν οι νέοι, και ιδίως οι νέες γυναίκες, να δείξουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους τομείς και τις σταδιοδρομίες των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών σπουδών. Ένα μεγάλο μέρος της ερευνητικής ικανότητας και της ικανότητας καινοτομίας της Ένωσης θα εξαρτηθεί από το θέμα αυτό. Το Συμβούλιο (Παιδείας) έθεσε δύο στόχους: την αύξηση κατά 15% έως το 2010 του αριθμού των σπουδαστών στους τομείς αυτούς και τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παρότι ο πρώτος στόχος έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να επιτευχθεί, ο δεύτερος θα απαιτήσει σημαντικές προσπάθειες: την παρούσα στιγμή στις χώρες της Ένωσης υπάρχουν περίπου δύο έως τέσσερις φορές περισσότεροι άνδρες από ό,τι γυναίκες στους τομείς των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών σπουδών.

– **Περίπου το 20% των νέων δεν αποκτούν τις βασικές δεξιότητες**

Όλα τα άτομα θα πρέπει να αποκτούν ένα ελάχιστο υπόβαθρο εφοδίων για να μπορέσουν να μάθουν, να εργαστούν και να ολοκληρωθούν στην κοινωνία και την οικονομία της γνώσης. Τα εφόδια αυτά συνίστανται στις παραδοσιακές βασικές δεξιότητες (ανάγνωση, γραφή και αριθμητικός υπολογισμός) καθώς και σε άλλες νεοεμφανισθείσες (όπως η γνώση ξένων γλωσσών, το επιχειρηματικό πνεύμα, οι ατομικές δεξιότητες όπως και οι δεξιότητες συμμετοχής στην κοινωνία, οι δεξιότητες στις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας). Ωστόσο, στο βασικό τομέα της ανάγνωσης, το 17,2% των νέων Ευρωπαίων, ηλικίας 15 ετών, δεν διαθέτουν τις ελάχιστες απαιτούμενες ικανότητες και η Ένωση πόρρω απέχει από το στόχο που έχουν θέσει τα κράτη μέλη, δηλαδή τη μείωση του ποσοστού αυτού κατά 20% έως το 2010.

Όσον αφορά την εκμάθηση ξένων γλωσσών, δεν υπάρχει ακόμα ένας δείκτης γλωσσικών γνώσεων[31]. Ωστόσο, όσον αφορά τον αριθμό διδασκόμενων ξένων γλωσσών ανά μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διαπιστώνεται μια ελαφρά αύξηση: από 1,2 ξένες γλώσσες ανά μαθητή στις αρχές της δεκαετίας του ’90 ο μέσος όρος αυξήθηκε σε 1,5 το 2000. Το αποτέλεσμα αυτό, ωστόσο, απέχει πολύ από το στόχο που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το Μάρτιο του 2002, δηλαδή όλοι οι μαθητές/σπουδαστές να μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες.

– **Ανεπαρκής συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση**

Σε μία κοινωνία που βασίζεται στη γνώση, τα άτομα θα πρέπει να ενημερώνονται και να βελτιώνουν τις δεξιότητες και τα προσόντα τους συνεχώς. Παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, ο στόχος να αυξηθεί στο 12,5% το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή στα περισσότερα κράτη μέλη και πολύ περισσότερο στις χώρες που πρόκειται να ενταχθούν στην Ένωση.

Το 2002, το ποσοστό συμμετοχής στην Ένωση εκτιμάται σε 8,5%, δηλαδή μόνο 0,1% παραπάνω σε σχέση με το 2001. Επιπλέον, ο αριθμός αυτός, που παρουσίαζε αύξηση από τα μέσα της δεκαετίας του '90, παρέμεινε στάσιμος κατά τα τέσσερα τελευταία έτη.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ : ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΟΧΛΟΙ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Οι παραπάνω διαπιστώσεις κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου όσον αφορά την κατάσταση των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και τις διαρθρωτικές τους αδυναμίες. Τονίζουν την επείγουσα ανάγκη να γίνουν μεταρρυθμίσεις καθώς και να συνεχιστεί η στρατηγική της Λισσαβώνας, αλλά με αποφασιστικότερο τρόπο. Εάν δεν αναληφθούν τολμηρότερες μεταρρυθμίσεις και δεν πραγματοποιηθούν μεγαλύτερες επενδύσεις, τα ελλείμματα που διαπιστώνονται σήμερα, αντί να καλυφθούν, κατά πάσα πιθανότητα θα επιδεινωθούν, εμποδίζοντας έτσι την Ένωση να επιτύχει τους στόχους που καθόρισε και φέρνοντας προ αδιεξόδου τους αρμόδιους για θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης όπως και το ίδιο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Προκειμένου να στηρίξει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους, η Επιτροπή προτείνει η μελλοντική δράση να εστιαστεί στους εξής τέσσερις μοχλούς οι οποίοι, με την προϋπόθεση ότι θα ενεργοποιηθούν παράλληλα και εγκαίρως, αναμένεται ότι μπορούν ακόμη να εξασφαλίσουν την επιτυχία :

- επικέντρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στα βασικά σημεία·
- πραγμάτωση της διά βίου μάθησης·
- οικοδόμηση επιτέλους της Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης
- εξασφάλιση της θέσης που αρμόζει στο πρόγραμμα « Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010 ».

Οι προτάσεις αυτές καταρτίστηκαν ιδίως με βάση τα συμπεράσματα των ομάδων εργασίας που συγκροτήθηκαν στο πλαίσιο του « Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010 » και της ανάλυσης των εθνικών εκθέσεων για την εκπαίδευση, τη διά βίου μάθηση και την κινητικότητα.

2.1 Εστίαση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στα βασικά σημεία

Κατά την άτυπη σύνοδο του Μιλάνου, οι υπουργοί Παιδείας της Ένωσης και των χωρών προσχώρησης (σε κοινή συνεδρίαση με τους υπουργούς Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων) υπογράμμισαν τη σημασία «μιας διαρθρωμένης συνεργασίας για να στηριχθεί η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου καθώς και της τακτικής παρακολούθησης της προόδου που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισσαβώνας»[32].

Ο προβληματισμός σχετικά με τους αναγκαίους πόρους στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους πρόκειται να αποτελέσει το αντικείμενο συζητήσεων μεταξύ υπουργών σε κοινοτικό επίπεδο. Η Επιτροπή εκτιμά, επιπλέον, ότι **μία ομάδα υψηλού επιπέδου θα πρέπει, ήδη από το 2004, να αναλάβει**

τον απολογισμό των εθνικών πολιτικών στον τομέα αυτό και να προσδιορίσει τους πλέον επείγοντες τομείς συνεργασίας. Οι ενέργειες που αναλύθηκαν στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Οικονομία της εκπαίδευσης», την οποία δρομολόγησε η Επιτροπή, θα συμβάλλουν στην στήριξη του προβληματισμού, ιδίως σε σύνδεση με τον εντοπισμό των τομέων και των ομάδων όπου οι επενδύσεις θα είναι περισσότερο παραγωγικές.

Οι μελέτες και οι αναλύσεις που διεξάγονται από διεθνείς οργανισμούς (όπως ο ΟΟΣΑ) θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως έτσι ώστε η Ένωση να εμπνευστεί από τις ορθές πρακτικές σε διεθνές επίπεδο.

2.1.1 Καθορισμός των εθνικών πολιτικών σε σύνδεση με τους στόχους της Λισσαβώνας

Η μετάβαση προς την κοινωνία και την οικονομία της γνώσης και οι νέες ανάγκες στον τομέα της διά βίου μάθησης συνεπάγονται ριζικές αλλαγές των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σε ένα τόσο ευρύ πεδίο μεταρρύθμισης, δεν μπορούν να γίνουν όλα αμέσως. Οι προτεραιότητες που καθοδηγούν τις μεταρρυθμίσεις και τη δράση καθορίζονται από κάθε χώρα, ανάλογα με τις συνθήκες και τους περιορισμούς σε αυτή. Είναι βασικό ο προβληματισμός αυτός και οι επιλογές των κρατών μελών να λαμβάνουν στο εξής πλήρως υπόψη τους κοινούς στόχους που καθορίστηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

Προκειμένου να ενισχυθεί η συνοχή μεταξύ της εθνικής και της κοινοτικής δράσης και να διαρθρωθεί καλύτερα η συνεργασία των κρατών μελών, η Επιτροπή προτείνει **κάθε χώρα να κοινοποιεί τις πολιτικές προτεραιότητές της όσον αφορά τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο, καθώς και τη αναμενόμενη συνεισφορά τους στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών στόχων για το 2010**. Χάρη στο εγχείρημα αυτό αναμένεται να καταστεί δυνατός ο εντοπισμός, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, των κύριων τομέων που καθορίζουν περισσότερο άμεσα την επιτυχία κάθε χώρας καθώς και των πολιτών της στην οικονομία και την κοινωνία της γνώσης, όπως επίσης και των τομέων που απαιτούν εκτενέστερες προσπάθειες μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων.

2.1.2 Αποτελεσματική ενεργοποίηση των αναγκαίων πόρων

Στην παρούσα οικονομική και δημοσιονομική κατάσταση, τα επιχειρήματα υπέρ της «ουσιαστικής αύξησης» των επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό, σύμφωνα με τις επιθυμίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας, είναι όσο ποτέ άλλοτε ορθά, ιδίως διότι η αύξηση αυτή θα καθορίσει τη μελλοντική ανάπτυξη. Με βάση τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών για την περίοδο 2003-2005[33] και τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν ενεργά μέτρα για την προώθηση των επενδύσεων στη γνώση βελτιώνοντας, μεταξύ άλλων, την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η προτεραιότητα που αποδίδεται εντός των νέων κατευθυντήριων γραμμών για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών στην προώθηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, της εκπαίδευσης και της διά βίου κατάρτισης βρίσκεται στην ίδια κατεύθυνση[34]. Η αναγκαία αύξηση των πόρων αναμένεται ότι θα προκύψει από το συνδυασμό διαφόρων πηγών.

- **Υψηλότερες δημόσιες επενδύσεις σε ορισμένους κύριους τομείς**: η Επιτροπή υπογράμμισε ήδη[35] ότι στο πλαίσιο των υπάρχοντων δημοσιονομικών περιορισμών μπορούν να γίνουν εστιασμένες αυξήσεις των δημόσιων επενδύσεων· σε εθνικό επίπεδο αυτό μπορεί να γίνει με τη μείωση των θυλάκων αναποτελεσματικότητας και με τον επαναπροσανατολισμό προς την εκπαίδευση και την κατάρτιση των υπάρχοντων πόρων που διατίθενται σε άλλους τομείς, στους οποίους η οικονομική και κοινωνική απόδοση είναι πιο περιορισμένη·

- **Μεγαλύτερη συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα**, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την κατάρτιση των ενηλίκων και την συνεχή επαγγελματική κατάρτιση. Στους τομείς αυτούς, ωστόσο, στους οποίους οι αρχές πρέπει να διαφυλάξουν πλήρως το ρόλο τους, η ιδιωτική συμβολή φαίνεται περισσότερο αναγκαία (απέναντι στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης και στους κρατικούς δημοσιονομικούς περιορισμούς) και πιο δικαιολογημένη από ό,τι στην υποχρεωτική εκπαίδευση· η λήψη μέτρων ενθάρρυνσης για την πραγματοποίηση αυξημένων επενδύσεων εκ μέρους των επιχειρήσεων (ιδίως των ΜΜΕ) και των ατόμων έχουν καταστεί λόγω του γεγονότος αυτού αναγκαίες·

- **Σε κοινοτικό επίπεδο**, τα διαρθρωτικά ταμεία και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων[36] κινητοποιούνται επίσης υπέρ της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν περισσότερο τα μέσα αυτά για τις επενδύσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους που τέθηκαν με τη στρατηγική της Λισσαβώνας.

Η αύξηση των πόρων θα πρέπει βεβαίως να μεταφραστεί σε πραγματικούς όρους, δηλαδή να αυξηθεί ο αριθμός των δικαιούχων, το επιπέδο των προσόντων τους και να βελτιωθεί η ποιότητα της μάθησης. Οι παράγοντες αυτοί που συνδέονται με τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των δράσεων που αναλαμβάνονται είναι εξίσου καθοριστικοί με τα ίδια τα επίπεδα των επενδυτικών δαπανών.

2.1.3 Ενίσχυση της ελκυστικότητας του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτή

Η επιτυχία των μεταρρυθμίσεων που θα αναληφθούν εξαρτάται άμεσα από τα κίνητρα και την ποιότητα της κατάρτισης των εργαζομένων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Για να υπάρξει ικανοποιητική απάντηση στην πρόκληση της σημαντικής ανανέωσης του εκπαιδευτικού δυναμικού στα προσεχή έτη και στην κατάσταση αυξανόμενης έλλειψης υποψηφίων, έχει σημασία να ληφθούν μέτρα για να προσελκυσθούν αλλά και για να παραμείνουν στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτή τα μεγαλύτερα ταλέντα (μέσω και της ενθάρρυνσης αλλά και της επιβράβευσης των υψηλών επιδόσεων[37]) - ένα θέμα που τίθεται όλο και εντονότερα στις χώρες που πρόκειται να ενταχθούν στην Ένωση. Θα πρέπει, επιπλέον, να προετοιμαστούν στους νέους ρόλους τους στην κοινωνία της γνώσης και στο μετασχηματισμό των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. **Κάθε χώρα θα πρέπει να καταστρώσει, έως το 2005, ένα σχέδιο δράσης στον τομέα της συνεχούς κατάρτισης του εκπαιδευτικού προσωπικού που να ανταποκρίνεται σαφώς στις εξής προκλήσεις: η δράση θα πρέπει να είναι ουσιαστικά ενισχυμένη, όπως υπογράμμισαν οι ειδικοί της σχετικής ομάδας εργασίας, αλλά και να παρέχεται δωρεάν, να διοργανώνεται κατά το χρόνο εργασίας (όπως σε πολλά άλλα επαγγέλματα) και να έχει θετικό αντίκτυπο για την εξέλιξη των διαφόρων σταδιοδρομιών**.

2.2 Ουσιαστική πραγμάτωση της διά βίου μάθησης

2.2.1 Χάραξη συνολικών, συνεκτικών και συντονισμένων στρατηγικών

Οι νέες ανάγκες στον τομέα της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης απαιτούν ριζικές μεταρρυθμίσεις καθώς και την εφαρμογή πραγματικά συνολικών, συνεκτικών και συντονισμένων εθνικών στρατηγικών, οι οποίες θα εντάσσονται αρμονικά στα ευρωπαϊκά πλαίσια. Η Επιτροπή υπενθυμίζει τους πολύ συγκεκριμένους προσανατολισμούς που διατύπωσε στην ανακοίνωσή της, το Νοέμβριο του 2001, και στο ψήφισμα του Συμβουλίου (Παιδείας) του Ιουνίου 2002. **Το αργότερο έως το 2005, όλες οι χώρες θα πρέπει να έχουν καταστρώσει μια παρόμοια στρατηγική, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων εταίρων, και ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της σε όλες τις διαστάσεις των συστημάτων (επισήμων και ανεπίσημων)**.

2.2.2 Εστίαση των προσπαθειών στις μειονεκτούσες ομάδες

Οι ενήλικοι νέοι, οι εργαζόμενοι με μεγάλη εξειδίκευση, οι απασχολούμενοι εργαζόμενοι είναι οι ομάδες με τις περισσότερες δυνατότητες να επωφεληθούν από τη διά βίου μάθηση. Γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα που θα αποκομίσουν από την αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους και για το λόγο αυτό διαθέτουν παραπάνω κίνητρα.

Αντιστρόφως, τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ή περιορισμένη εξειδίκευση, οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, τα περιθωριοποιημένα τμήματα του πληθυσμού ή όσοι διαμένουν σε μειονεκτούντα προάστια ή σε απομονωμένες περιοχές καθώς και τα άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες μάθησης, συχνά διαθέτουν ελλιπή ενημέρωση σχετικά με τις δυνατότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Θεωρούν ότι οι θεσμοί και τα προγράμματα δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. **Μία από τις κύριες προκλήσεις θα είναι να ευαισθητοποιηθούν οι μειονεκτούσες αυτές ομάδες στα πλεονεκτήματα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και να καταστούν τα συστήματα αυτά πιο ελκυστικά, με ευκολότερη πρόσβαση και να προσαρμοστούν καλύτερα στις ομάδες αυτές**. Η παρακολούθηση από την Κοινότητα της εφαρμογής των εθνικών στρατηγικών στον τομέα της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης θα δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην παραπάνω διάσταση.

2.2.3 Χρήση κοινών ευρωπαϊκών σημείων αναφοράς και αρχών

Οι εθνικές στρατηγικές θα πρέπει να εντάσσονται στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Η ένταξή τους αυτή είναι απαραίτητη για να έχουν ολοκληρωμένα αποτελέσματα σε εθνικό επίπεδο και αλλά και να διακρίνονται από συνοχή σε ευρωπαϊκό. Τα κοινά ευρωπαϊκά σημεία αναφοράς και αρχές είναι πολύ χρήσιμα για να αναπτυχθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κύριων συντελεστών και να ενθαρρυνθούν έτσι οι μεταρρυθμίσεις.

Παρόμοια κοινά σημεία αναφοράς καταρτίζονται ή πρόκειται να υιοθετηθούν τη στιγμή αυτή για τις περισσότερες από τις σημαντικές πτυχές της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης. Τα σημεία αυτά αφορούν: το ενιαίο πλαίσιο για τη διαφάνεια (το νέο ευρωπαϊκό βιβλιάριο κατάρτισης, «Europass»), τις αρχές επικύρωσης των ανεπίσημων και άτυπων δεξιοτήτων[38], τον καθορισμό των βασικών δεξιοτήτων που ο καθένας θα πρέπει να αποκτήσει και που καθορίζουν την επιτυχία της οποιασδήποτε μεταγενέστερης μάθησης[39], ο καθορισμός των αναγκαίων δεξιοτήτων και προσόντων

για τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές έτσι ώστε να αναλάβουν τους νέους ρόλους τους[40]·και τις βασικές αρχές που πρέπει να τηρούνται για μια κινητικότητα ποιότητας[41]. **Αυτά τα κοινά σημεία αναφοράς θα πρέπει να αναπτυχθούν έως το 2005 και η συστηματική χρησιμοποίησή τους σε όλες τις χώρες να αποτελέσει μία προτεραιότητα**.

2.3 Οικοδόμηση επιτέλους της Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης

2.3.1 Ταχεία δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων

Η ευρωπαϊκή αγορά απασχόλησης δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει με αποτελεσματικό και ευέλικτο τρόπο όσο δεν θα υπάρχει ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο που να συνιστά ένα κοινό σημείο αναφοράς για την αναγνώριση των προσόντων. Το θέμα αυτό έχει σημαντικές επιπτώσεις για την κοινωνία καθώς και για τη συμμετοχή των πολιτών σε αυτή: η ισότητα των ευκαιριών στην ευρωπαϊκή αγορά απασχόλησης και η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ιθαγένειας εξαρτώνται επίσης από τις λιγότερο ή περισσότερο πραγματικές δυνατότητες που θα έχουν οι Ευρωπαίοι για να αναγνωριστούν τα διπλώματα και τα πιστοποιητικά που αποκτούν παντού στην Ένωση.

Ένα τέτοιο ευρωπαϊκό πλαίσιο θα πρέπει βεβαίως να βασίζεται σε συνεκτικά εθνικά πλαίσια και να καλύπτει τα διάφορα επίπεδα της αρχικής κατάρτισης αλλά και της συνεχούς κατάρτισης. Η αναγκαία αμοιβαία εμπιστοσύνη μπορεί να προκύψει μόνο από μηχανισμούς εξασφάλισης της ποιότητας που θα είναι συμβατοί μεταξύ τους αλλά και αξιόπιστοι ώστε να εξασφαλίζεται η αλληλοαναγνώριση. Ως προς το θέμα αυτό, το «κοινό πλαίσιο αναφοράς» για τη βελτίωση της ποιότητας της επαγγελματικής κατάρτισης (στο πλαίσιο της συνέχειας που δόθηκε στη δήλωση της Κοπεγχάγης) και η δημιουργία ενός υπόβαθρου για τη διασφάλιση της ποιότητας ή για τη διαπίστευση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε σύνδεση με τη διαδικασία της Μπολόνια) θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητες ύψιστης σημασίας για την Ευρώπη. **Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της για να υλοποιήσει τους στόχους αυτούς έως το 2005 και αναμένει από τα κράτη μέλη να πράξουν το ίδιο**.

2.3.2 Ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση

Πενήντα χρόνια μετά την έναρξή του, το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν προσελκύει ακόμα το απαιτούμενο ενδιαφέρον ούτε και την πλήρη αφοσίωση των πολιτών της Ένωσης. Ακόμα και αν έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, ιδίως χάρη στον αντίκτυπο των κοινοτικών δράσεων και προγραμμάτων στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας, οι δημοσκοπήσεις επιβεβαιώνουν τακτικά την επιτακτική ανάγκη να ενισχυθούν οι πτυχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνδέονται με τον πολίτη[42]. Το θέμα αυτό υπήρξε στο επίκεντρο των εργασιών της συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης[43], της οποίας μία από τις κύριες φιλοδοξίες ήταν οι πολίτες να πλησιάσουν το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Ο ρόλος του σχολείου είναι θεμελιώδης έτσι ώστε ο καθένας να ενημερωθεί και να κατανοήσει την έννοια της ευρωπαϊκής οικοδόμησης.

Όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να εξασφαλίσουν έως το 2010 ότι οι μαθητές τους διαθέτουν κατά το πέρας των σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τις αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες που θα τους προετοιμάζουν για να διαδραματίσουν το ρόλο τους ως μελλοντικοί ευρωπαϊκοί πολίτες. Το γεγονός αυτό

απαιτεί ιδιαιτέρως την ενίσχυση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών σε όλα τα επίπεδα, καθώς και της ευρωπαϊκής διάστασης στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και στα διδακτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Έχουν αναπτυχθεί πολυάριθμες πρωτοβουλίες σε εθνικό επίπεδο αλλά συχνά οι πρωτοβουλίες αυτές πάσχουν από έλλειψη συντονισμού και αποτελεσματικότητας. **Ο καθορισμός, έως το 2005, ενός κοινοτικού σημείου αναφοράς για ένα σύνολο ευρωπαϊκών γνώσεων και δεξιοτήτων που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές θα επιτρέψει τη στήριξη και τη διευκόλυνση της εθνικής δράσης στον τομέα αυτό**, τόσο σε νομοθετικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο παραγωγής κατάλληλου διδακτικού υλικού και μέσων.

2.4 Εξασφάλιση της θέσης που αρμόζει στο πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010 »

2.4.1 Αναβάθμιση του καθεστώτος του ευρωπαϊκού προγράμματος εργασιών

Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» θα αποδώσει όλους τους καρπούς του σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο μόνο εάν καταλάβει τη θέση που του αρμόζει στη συνολική στρατηγική της Λισσαβώνας. Οι στόχοι που καθορίστηκαν για την εκπαίδευση και την κατάρτιση παραμένουν απολύτως έγκυροι για τα προσεχή έτη. Βεβαίως, θα πρέπει να ερμηνευθούν υπό το πρίσμα μιας δυναμικής πραγματικότητας και αναγκών που εξελίσσονται.

Με βάση την εμπειρία των δύο πρώτων ετών εφαρμογής προκύπτει η ανάγκη να αναβαθμιστεί το προφίλ και το καθεστώς του ευρωπαϊκού προγράμματος εργασιών σε όλα τα επίπεδα. Για να μπορέσουν η εκπαίδευση και η κατάρτιση να καταστούν πραγματικά ένας από τους κύριους φορείς της στρατηγικής της Λισσαβόνας, **είναι απαραίτητο να τονιστεί ο ρόλος τους εκ νέου στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Έχει επίσης μεγάλη σημασία το πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» να αποτελέσει στην πράξη κεντρικό στοιχείο κατά τη διαμόρφωση των εθνικών πολιτικών**.

Οι χώρες θα πρέπει στο μέλλον να κινητοποιήσουν καλύτερα τις προσπάθειές τους και να καλύψουν το έλλειμμα που επικρατεί τη στιγμή αυτή όσον αφορά τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων συντελεστών και της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα, έτσι ώστε να αυξηθεί η προβολή σε εθνικό επίπεδο καθώς και ο αντίκτυπος του ευρωπαϊκού προγράμματος εργασιών. Απαιτείται να αναληφθούν σταθερές ενέργειες ενημέρωσης και αξιοποίησης σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο.

2.4.2 Βελτίωση της αποτελεσματικότητας εφαρμογής

– Είναι ζωτικής σημασίας στο μέλλον να χρησιμοποιηθεί όλο το δυναμικό της ανοικτής μεθόδου συντονισμού για να βελτιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα της δράσης που αναλαμβάνεται. Το πρόγραμμα εργασιών «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» είναι πολυσύνθετο και κινητοποίησε ανθρώπινα και χρηματοδοτικά μέσα μεγάλης σημασίας, τα οποία επέτρεψαν να τεθούν οι βάσεις της συνεργασίας. Για τη μέλλον, η Επιτροπή έχει ως στόχο, μετά από διαβούλευση με τις ομάδες εργασίας (συμπεριλαμβανομένων των ομάδων για την παρακολούθηση της Δήλωσης της Κοπεγχάγης), να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να προσδιορίσει καλύτερα την εντολή των ομάδων, να εξορθολογίσει τις

μεθόδους και να ενισχύσει τις συνεργίες. Σκοπός είναι συγκεκριμένα να επιτραπεί η εμβάθυνση της συζήτησης με τεχνικό χαρακτήρα, η επικέντρωση πολλών ομάδων σε ένα κοινό προβληματισμό και η συζήτηση των συστάσεων των ομάδων εργασίας με ένα ευρύτερο ακροατήριο. Η δράση θα έχει πολύ μεγαλύτερα αποτελέσματα εάν εξασφαλιστεί η απευθείας συμμετοχή των υπευθύνων σε όλα τα κατάλληλα επίπεδα.

– Ο αντίκτυπος και η προβολή της δράσης στο σύνολό της εξαρτώνται επίσης από την συνοχή των διαφόρων πρωτοβουλιών στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Έως το 2006, η ένταξη των δράσεων σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, τη διά βίου μάθηση και την κινητικότητα θα πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί. Για τις 31 χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010», θα πρέπει επίσης να εξασφαλιστεί στενότερος συντονισμός με τη διαδικασία της Μπολόνια. **Γενικότερα, παράλληλες, μη ενοποιημένες δράσεις θα μπορούν να αιτιολογούνται όλο και λιγότερο στο μέλλον, είτε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε στην επαγγελματική κατάρτιση, εκτός και αν είναι σαφώς πιο φιλόδοξες και πιο αποτελεσματικές**.

– Οι εργασίες που έχουν διεξαχθεί μέχρι στιγμής επέτρεψαν να εντοπιστούν οι κύριοι τομείς που πάσχουν από έλλειψη κατάλληλων και συγκρίσιμων στοιχείων έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η παρακολούθηση της προόδου σε σχέση με τους στόχους που έχουν καθοριστεί. Θα πρέπει λοιπόν, αφενός, να βελτιωθεί η ποιότητα των υπάρχοντων δεικτών και, αφετέρου, να οριστούν προτεραιότητες για την ανάπτυξη ενός περιορισμένου αριθμού νέων δεικτών, και παράλληλα θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εργασίες που διεξάγονται από άλλους φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό. Επί τη βάσει αυτή, η μόνιμη ομάδα για τους δείκτες και όλες οι ομάδες εργασίας που έχουν συγκροτηθεί θα κληθούν να προτείνουν έως τα μέσα του 2004 έναν περιορισμένο κατάλογο νέων δεικτών που θα πρέπει να αναπτυχθούν καθώς και τον ακριβή τρόπο για την υλοποίηση του στόχου αυτού[44].

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

Η πραγματικότητα της παρούσας κατάστασης και ο επείγων χαρακτήρας της δράσης που απαιτείται στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης δεν μπορούν να αγνοηθούν από τους αρχηγούς των κρατών και κυβερνήσεων κατά το επόμενο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2004. Παρότι είναι σημαντικό το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να επανεπιβεβαιώσει τον κεντρικό ρόλο των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης για την επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβώνας, είναι εξίσου σημαντικό να ζητήσει την επιτάχυνση των εθνικών μεταρρυθμίσεων και της ενισχυμένης συνεργασίας στους τομείς αυτούς σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα πρέπει να κινητοποιηθούν και να χρησιμοποιηθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλοι οι αναγκαίοι πόροι, συμπεριλαμβανομένων των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων, της ΕΤΕ και της μελλοντικής γενιάς των κοινοτικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης έτσι ώστε να υπάρξει σημαντική πρόοδος τα προσεχή έτη.

Με δεδομένο ότι απομένει πολύ λίγος χρόνος για να αναληφθούν αποτελεσματικές συνεργίες έως το 2010 και για να διατηρηθεί η δυναμική που έχει δημιουργηθεί, η Επιτροπή κρίνει ότι είναι πλέον απαραίτητο να εξασφαλιστεί μια πιο διαρθρωμένη και

συστηματική παρακολούθηση της πραγματοποιούμενης προόδου. Προτείνει **να της υποβάλλουν τα κράτη μέλη κάθε έτος από το 2004, μια ενοποιημένη έκθεση για το σύνολο της δράσης τους στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, που συμβάλλει στη στρατηγική της Λισσαβώνας, βάσει των στόχων που έχουν καθοριστεί, των επιδόσεων που έχουν επιτευχθεί και των τεσσάρων στρατηγικών μοχλών που αναφέρθηκαν παραπάνω**. Στο πλαίσιο της ενοποιημένης προσέγγισης, η έκθεση αυτή θα αντικαταστήσει τις ειδικές εκθέσεις που ζητούνται τη στιγμή αυτή σχετικά με την κινητικότητα και τις στρατηγικές εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης και θα μπορούσε έτσι (από την υπουργική διάσκεψη του Βερολίνου) να επεκταθεί και στη διαδικασία της Μπολόνια. Η προσέγγιση αυτή δεν θα επηρεάσει βεβαίως τις ετήσιες εκθέσεις των κρατών μελών σχετικά με την εφαρμογή των πτυχών εκείνων των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και των συστάσεων που απευθύνονται ξεχωριστά στις χώρες μέσω των εθνικών σχεδίων για την απασχόληση, που αφορούν την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Οι εθνικές αυτές εκθέσεις σχετικά με τη συμβολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στη στρατηγική της Λισσαβώνας θα πρέπει βεβαίως να συναρμόζονται με συντονισμένο τρόπο με τις εκθέσεις για τις ευρωπαϊκές πολιτικές απασχόλησης και την κοινωνική ενσωμάτωση.

Αυτό αναμένεται ότι θα αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα προόδου για να αυξηθεί ο αντίκτυπος και η αποτελεσματικότητα της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η Επιτροπή θα μπορούσε να αναλύσει τις εκθέσεις αυτές και να εκπονήσει με βάση αυτές ένα ετήσιο έγγραφο που θα περιέχει χρήσιμες παρατηρήσεις προς όλους τους συντελεστές και προς όλους τους φορείς λήψης αποφάσεων. Το έγγραφο αυτό αναμένεται ότι θα αποτελέσει μια σημαντική συνεισφορά κάθε έτος στη συγκεφαλαιωτική έκθεση της Επιτροπής στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει τη βάση για την προετοιμασία μιας κοινής έκθεσης που η Επιτροπή και το Συμβούλιο (Παιδείας) θα μπορούσαν να υποβάλουν κάθε δύο έτη από το 2006, στο πλαίσιο προετοιμασίας του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Για τα υπόλοιπα έτη, (τα μονά έτη), οι εθνικές εκθέσεις θα μπορούσαν, σε συμφωνία με την Επιτροπή και το Συμβούλιο (Παιδείας) να αναπτύξουν ορισμένες πτυχές ή θέματα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης που είναι ιδιαίτερα σημαντικά σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους της Λισσαβώνας.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Μερίδα του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει ολοκληρώσει μόνο τον κατώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και που δεν βρίσκεται σε σπουδές ή σε κατάρτιση, 2002

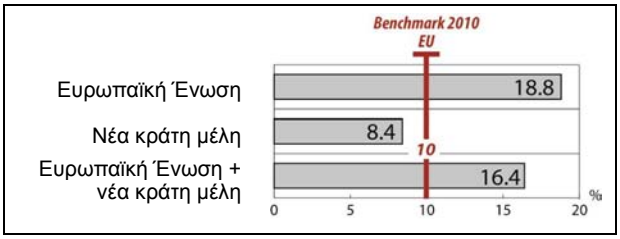

Πηγή δεδομένων: Eurostat, Έρευνα σχετικά με το εργατικό δυναμικό
Συμπληρωματικές σημειώσεις: στοιχεία ΕΕ χωρίς το Ηνωμένο Βασίλειο: στο παρόν στάδιο δεν έχει συμφωνηθεί ένας κοινός ορισμός σχετικά με την ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
Μάλτα: μη διαθέσιμα στοιχεία.
Benchmark = Κριτήριο αναφοράς
EU = ΕΕ

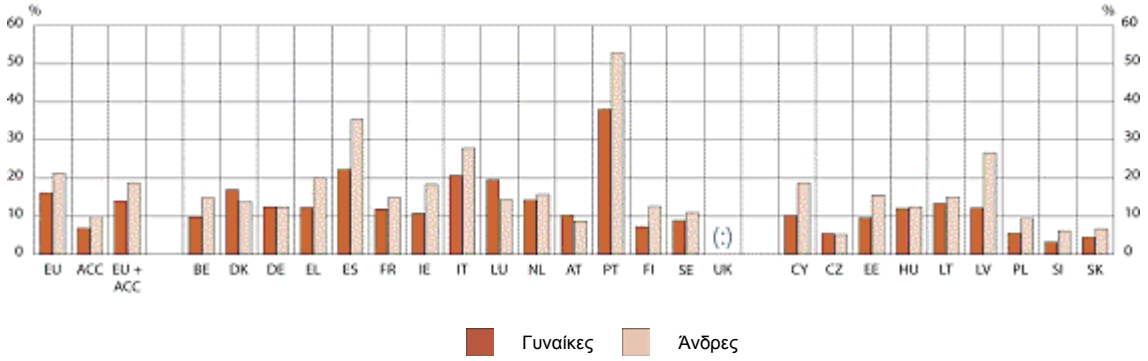

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Σύνολο	12,4	15,4	12,5	16,1	29,0	13,4	14,7	24,3	17,0	15,0	9,5	45,5	9,9	10,0	(:)
Γυναίκες	9,9	17,0	12,5	12,3	22,3	11,9	10,8	20,7	19,6	14,3	10,3	38,1	7,3	8,9	(:)
Άνδρες	14,9	13,8	12,5	20,1	35,4	14,9	18,4	27,9	14,4	15,7	8,8	52,9	12,6	11,0	(:)

	EE	ENT	EE + ENT
Σύνολο	18,8	8,4	16,4
Γυναίκες	16.2	6.9	14,1
Άνδρες	21,4	10	18,8

	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Σύνολο	14,0	5,4	12,6	12,3	14,3	19,5	7,6	4,8	5,6
Γυναίκες	10,2	5,5	9,6	12,1	13,4	12,2	5,6	3,3	4,6
Άνδρες	18,8	5,2	15,6	12,5	15,1	26,7	9,5	6,2	6,7

Πηγή στοιχείων: Eurostat, Έρευνα σχετικά με το εργατικό δυναμικό

Ο τρέχων μέσος όρος των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται σε 18,8 %. Στις χώρες προσχώρησης περίπου 8,4% μόνο των νέων ηλικίας 18-24 ετών εγκαταλείπουν το σχολείο ενώ έχουν ολοκληρώσει μόνο τον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι χώρες αυτές έχουν συνεπώς καλύτερα αποτελέσματα να επιδείξουν σε σχέση με τα κράτη μέλη της Ένωσης, όσον αφορά το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Σε ορισμένες χώρες, το ποσοστό των μαθητών αυτών μειώθηκε σταθερά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Αυτό συνέβη κυρίως στην Ελλάδα, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο. Στη Δανία και την Πορτογαλία, ωστόσο, η πτωτική τάση που παρατηρήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του ’90 αντιστράφηκε από τα μέσα της δεκαετίας αυτής, με αποτέλεσμα το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να προσεγγίζει το επίπεδο των αρχών της δεκαετίας του 1990. Η εφαρμογή σημαντικών μέτρων καθώς και η επίδειξη σταθερής δέσμευσης θα είναι απαραίτητες για να επιτευχθεί το ευρωπαϊκό επίπεδο αναφοράς όσον αφορά την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου. Η αποκτηθείσα εμπειρία στις χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις - τις χώρες προσχώρησης, για παράδειγμα - θα μπορέσει να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τις νέες και καινοτόμες δράσεις στον τομέα αυτό.

Συνολικός αριθμός πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A, 5B και 6) θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών (2001)

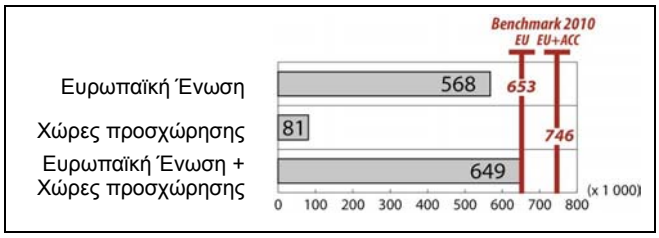

Πηγή των στοιχείων: Eurostat, UOE
Συμπληρωματικές σημειώσεις: DK, FR, IT, L, FI, UK και CY: τα στοιχεία αφορούν το 2000
Ελλάδα: Μη διαθέσιμα στοιχεία.
Benchmark = Κριτήριο αναφοράς
EU = ΕΕ
EU+ACC=ΕΕ+ΕΝΤ

Σπουδαστές εγγεγραμμένοι σε σχολές θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών ως ποσοστό του συνολικού αριθμού σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5A, 5B και 6), 2001

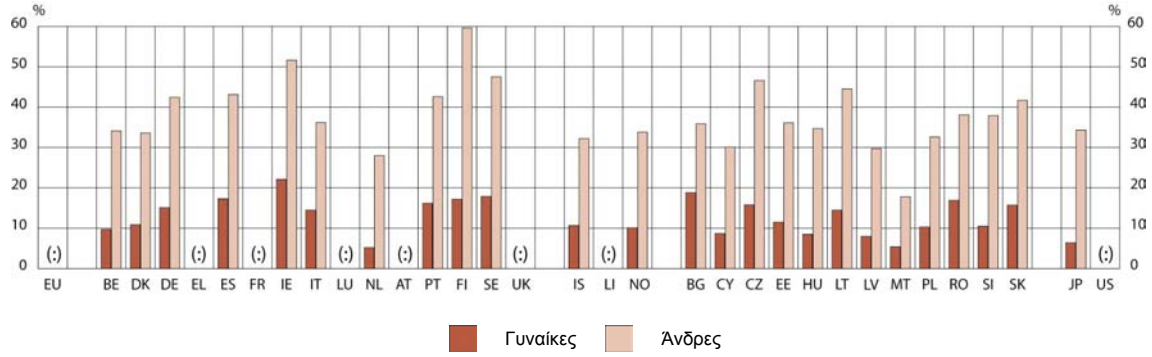

	EE		BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Σύνολο	(:)		21.2	20.8	29.1	(:)	29.5	(:)	35.5	24.0	16.8	16.5	(:)	27.5	36.8	30.0	(:)
Γυναίκες	(:)		9.7	10.9	15.1	(:)	17.3	(:)	22.1	14.5	(:)	5.2	(:)	16.2	17.2	17.9	(:)
Άνδρες	(:)		34.1	33.6	42.4	(:)	43.1	(:)	51.6	36.2	(:)	28.0	(:)	42.6	59.6	47.5	(:)

…	IS	LI	NO	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK	JP	US
Σύνολο	18.7	(:)	19.8	26.2	17.7	31.3	21.3	20.4	26.6	16.3	11.0	19.9	26.9	22.5	28.3	21.9	(:)
Γυναίκες	10.7	(:)	10.1	18.8	8.7	15.8	11.5	8.5	14.5	8.0	5.4	10.3	16.9	10.5	15.7	6.4	(:)
Άνδρες	32.2	(:)	33.8	35.9	30.1	46.6	36.1	34.7	44.5	29.7	17.8	32.6	38.1	37.9	41.7	34.3	(:)

Πηγή στοιχείων: Eurostat, UOE

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία[45] η ΕΕ των 15 θα πρέπει να αυξήσει τον αριθμό πτυχιούχων στις θετικές επιστήμες και τις τεχνολογικές σπουδές πάνω από 80.000 ανά έτος έως το 2010. Ύστερα από την επόμενη διεύρυνση της Ένωσης, το 2004, το ευρωπαϊκό κριτήριο αναφοράς είναι λογικά υψηλότερο. Η ΕΕ των 25 κρατών μελών θα πρέπει να αυξήσει το συνολικό αριθμό των πτυχιούχων στους εν λόγω τομείς κατά περίπου 100.000 ανά έτος.

Ύστερα από τη μελέτη των ποσοστών εγγραφής των σπουδαστών στις σχολές θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι σαφές, όπως υπογράμμισε το Συμβούλιο στα συμπεράσματά του σχετικά με τα ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς, ότι οι ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων αποτελούν θέμα εξαιρετικά επίκαιρο. Πράγματι η Ιρλανδία είναι η μόνη χώρα στην οποία άνω του 20% των γυναικών διεξάγουν σπουδές στους τομείς αυτούς. Αντίθετα, στις Κάτω Χώρες και το Βέλγιο η παρουσία των γυναικών είναι μικρότερη του 10%. Παρόμοια κατάσταση επικρατεί σε ορισμένες από τις χώρες προσχώρησης (Κύπρος, Ουγγαρία, Λεττονία και Μάλτα). Η βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ των ανδρών και των γυναικών που σπουδάζουν σε σχολές θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών θα συμβάλει στην εκπλήρωση του στόχου αύξησης του συνολικού αριθμού πτυχιούχων στους τομείς αυτούς.

Κατά την ανάλυση του ποσοστού των εγγεγραμμένων αρρένων σπουδαστών, καθίσταται σαφές ότι αυτοί οι τομείς σπουδών είναι οι πλέον δημοφιλείς μεταξύ των ανδρών στην Ιρλανδία και τη Φινλανδία (άνω του 50% των ανδρών που σπουδάζουν εγγράφονται στους τομείς αυτούς). Οι διαφορές αυτές όσον αφορά τα ποσοστά εγγραφής οδηγούν σε διακυμάνσεις από τη μια χώρα στην άλλη, ως προς το ποσοστό των πτυχιούχων θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών σε σχέση με το συνολικό ποσοστό των πτυχιούχων. Στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ, το μερίδιο των πτυχιούχων θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών υπερτερεί την παρούσα στιγμή του αντίστοιχου τμήματος στην ΕΕ των 15.

Η Ευρώπη «παράγει» στην πραγματικότητα περισσότερους πτυχιούχους θετικών επιστημών (διδάκτορες) από ό,τι οι Ηνωμένες Πολιτείες αλλά διαθέτει λιγότερους ερευνητές στην αγορά εργασίας. Η Επιτροπή πρότεινε μια σειρά από μέτρα για να προλάβει τη διαρροή των καλύτερων ευρωπαϊκών θετικών επιστημόνων, οι οποίοι εγκαταλείπουν τη σταδιοδρομία τους στην Ευρώπη για να ασχοληθούν με επικερδέστερες δραστηριότητες στις ΗΠΑ και αλλού[46]. Γενικότερα, θα πρέπει να βελτιωθεί το περιβάλλον για την απασχόληση των πτυχιούχων θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών ως ερευνητών σε τομείς υψηλής εξειδίκευσης και καινοτομίας στην ΕΕ. Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να υπάρξει σημαντική πρόοδος σε τομείς, όπως η λειτουργία των αγορών εργασίας, η ικανότητα καινοτομίας καθώς και το κλίμα για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Ποσοστό των ατόμων ηλικίας 22 ετών που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον τον ανώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2002

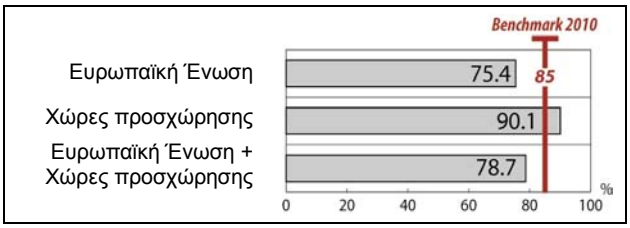

Πηγή των στοιχείων: Eurostat, Έρευνα σχετικά με το εργατικό δυναμικό
Συμπληρωματική σημείωση: στοιχεία της ΕΕ πλην του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν έχει ακόμη συμφωνηθεί ένας κοινός ορισμός σχετικά με την ολοκλήρωση του ανώτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
Μάλτα: μη διαθέσιμα στοιχεία
Benchmark = Κριτήριο αναφοράς

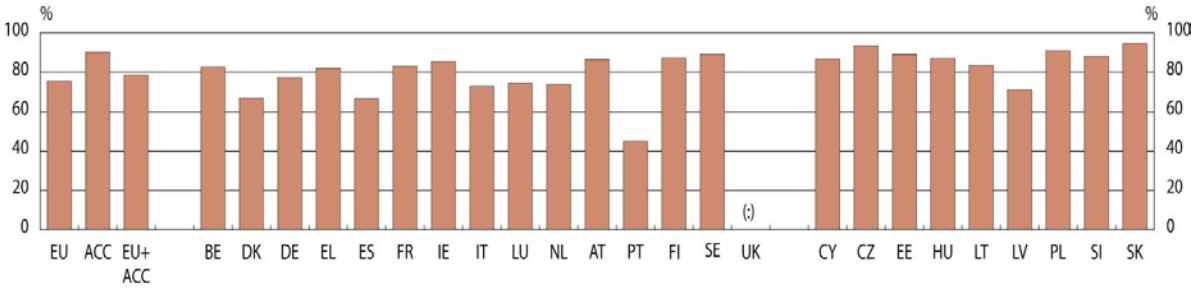

BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
82.6	66.8	77.4	82.1	66.6	82.9	85.6	72.9	74.2	73.9	86.5	44.9	87.3	89.3	(:)

EE	ANT	EE + ENT		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
75.4	90.1	78.7		86.9	93.4	89.2	87.2	83.5	71.2	91.0	88.1	94.6

Πηγή στοιχείων: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία ο στόχος για την επίτευξη του επιπέδου ολοκλήρωσης του ανώτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλ. 85%, το 2010, για τα άτομα ηλικίας 22 ετών, αποτελεί μια σημαντικότατη πρόκληση για τα κράτη μέλη. Ο μέσος όρος τη στιγμή αυτή στην Ένωση ανέρχεται στο 75,4%. Ας παρατηρηθεί ότι παρότι ορισμένες χώρες σημείωσαν περιορισμένη μόνο αύξηση στα σχετικά στοιχεία τα πρόσφατα έτη, άλλες παρουσιάζουν σημαντική πρόοδο, όπως για παράδειγμα, η Πορτογαλία. Κατά μέσον όρο, στην Ένωση και στις χώρες προσχώρησης, περίπου το 79% των ατόμων ηλικίας 22 ετών έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ την παρούσα στιγμή τα ποσοστά περάτωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ξεπερνούν το 80%, όπως στο Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Αντιστρόφως, η Πορτογαλία έχει το μικρότερο ποσοστό (45%), επίπεδο που θα πρέπει ωστόσο να επανεξεταστεί στο πλαίσιο της ταχείας ανάπτυξης της χώρας κατά τα τελευταία έτη. Σε όλα τα νέα κράτη μέλη, το ποσοστό ολοκλήρωσης του ανώτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται περίπου στο μέσο όρο της ΕΕ ή ακόμα και τον υπερβαίνει. Οι περιπτώσεις της Σλοβακίας (94,6%),της Δημοκρατίας της Τσεχίας (93,4%) και της Πολωνίας (91,0%) είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτες. Ο μέσος όρος ολοκλήρωσης του ανώτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες προσχώρησης ανέρχεται στο 90,1%, ποσοστό ήδη ανώτερο από το στόχο που έχει θέσει η Ένωση για το 2010.

Ποσοστό μαθητών με επάρκεια ανάγνωσης/κατανόησης επιπέδου 1 και χαμηλότερου (με βάση την κλίμακα ανάγνωσης/κατανόησης PISA), 2000

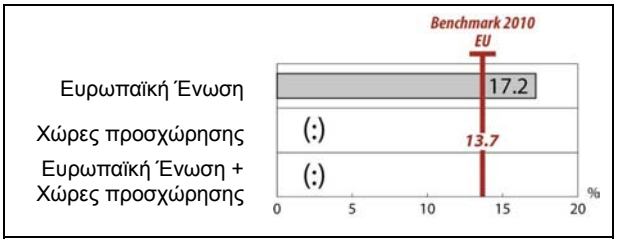

Πηγή στοιχείων: ΟΟΣΑ, Βάση δεδομένων PISA 2000
Επεξηγηματική σημείωση:
Έως το 2010, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις ανάγνωσης/κατανόησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να έχει μειωθεί τουλάχιστον κατά 20%, σε σχέση με το 2000. Το 2000, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών στο επίπεδο 1 και παρακάτω στην Ευρωπαϊκή Ένωση (15) ανήλθε στο 17,2%. Συνεπώς, το κριτήριο αναφοράς καθορίστηκε στο 13,7.
Benchmark = Κριτήριο αναφοράς
EU = ΕΕ

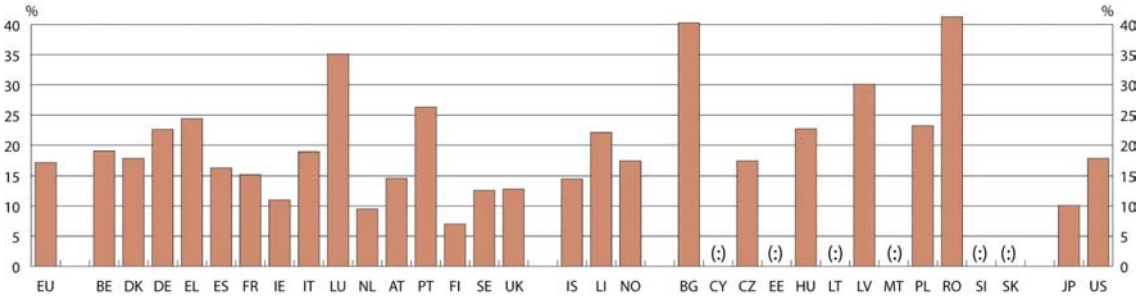

EE		B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
17.2		19.0	17.9	22.6	24.4	16.3	15.2	11.0	18.9	35.1	9.5	14.6	26.3	7.0	12.6	12.8
IS	**LI**	**NO**	**BG**	**CZ**	**EE**	**CY**	**LV**	**LT**	**HU**	**MT**	**PL**	**RO**	**SI**	**SK**	**JP**	**US**
14.5	22.1	17.5	40.3	17.5	(:)	(:)	30.1	(:)	22.7	(:)	23.2	41.3	(:)	(:)	10.1	17.9

Πηγή στοιχείων: ΟΟΣΑ, Βάση δεδομένων Pisa 2000

Στη Φινλανδία, στις Κάτω Χώρες, στην Ιρλανδία, στην Αυστρία, στη Σουηδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις, βάσει της έρευνας σχετικά με την ανάγνωση/κατανόηση PISA, είναι χαμηλότερο από το 15%. Ωστόσο, σε άλλες χώρες της Ένωσης τα ποσοστά των μαθητών στην κατηγορία αυτή είναι υψηλότερα. Στη Γερμανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία, άνω του 20% των μαθητών παρουσιάζουν χαμηλές επιδόσεις βάσει της έρευνας. Στην κατηγορία αυτή, θα πρέπει επίσης να υπογραμμιστούν οι επιδόσεις ορισμένων υποψήφιων χωρών, στις οποίες το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις ανέρχεται σε ποσοστό άνω του 40%.

Με βάση τον πίνακα, περίπου το 17,2% των μαθητών ηλικίας 15 ετών, κατά μέσο όρο, έχει χαμηλές επιδόσεις στα κράτη μέλη. Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κριτήριο αναφοράς που υιοθέτησε το Συμβούλιο, το ποσοστό αυτό θα πρέπει να μειωθεί κατά 20% στο 13,7 % έως το 2010. Η επίτευξη του επιπέδου αυτού εντός της χρονικής προθεσμίας του 2010 θα αποτελέσει μέγιστη πρόκληση για τα κράτη μέλη. Για την εκπλήρωσή της, τόσο οι προπορευόμενες όσο και οι υστερούσες χώρες στην κατηγορία αυτή θα πρέπει να εξεύρουν τρόπους και μέσα για την πραγματοποίηση περαιτέρω προόδου στην αντιμετώπιση του προβλήματος των χαμηλών επιδόσεων ανάγνωσης/κατανόησης για τα άτομα ηλικίας 15 ετών. Στον τομέα αυτό, είναι απολύτως σαφές ότι ορισμένες χώρες διαθέτουν ιδιαίτερα πολύ καλή εμπειρία και πρακτικές (π.χ. η Φινλανδία και οι Κάτω Χώρες) που θα πρέπει να μοιραστούν προς όφελος και των υπολοίπων.

Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχε στην εκπαίδευση και την κατάρτιση τέσσερις εβδομάδες πριν από την έρευνα (2002)

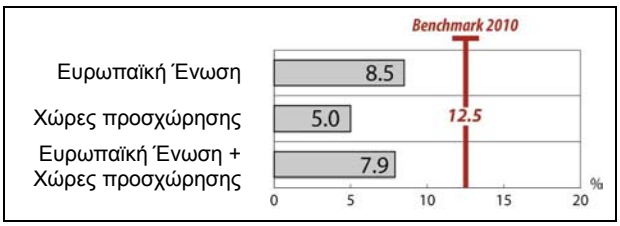

Πηγή στοιχείων: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού
Πρόσθετη σημείωση: Μάλτα, μη διαθέσιμα στοιχεία
Benchmark = Κριτήριο αναφοράς

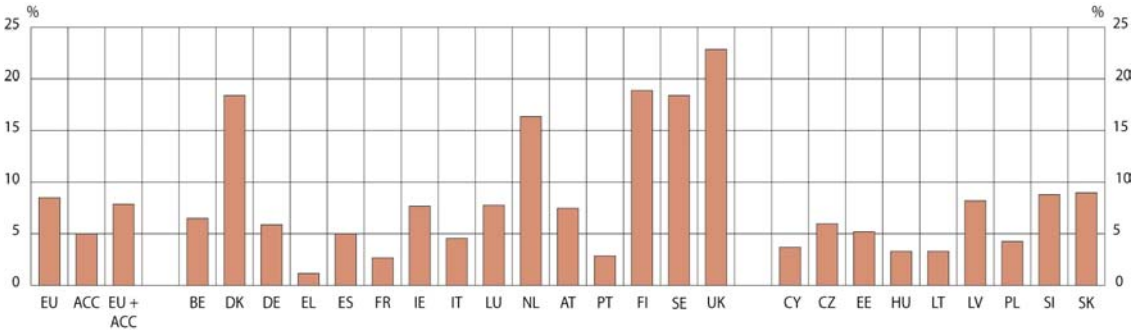

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Σύνολο	6.5	18.4	5.9	1.2	5.0	2.7	7.7	4.6	7.8	16.4	7.5	2.9	18.9	18.4	22.9
Γυναίκες	6.3	20.7	5.6	1.1	5.4	3.0	8.8	4.7	6.6	15.9	7.4	3.3	21.4	21.2	26.8
Άνδρες	6.8	16.1	6.2	1.2	4.5	2.4	6.5	4.5	9.1	16.9	7.6	2.4	16.5	15.6	19.3

	EE	ACC	EE + ANT		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Σύνολο	8.5	5.0	7.9		3.7	6.0	5.2	3.3	3.3	8.2	4.3	8.8	9.0
Γυναίκες	9.2	5.4	8.5		3.8	5.8	6.7	3.7	4.2	10.9	4.7	9.2	9.4
Άνδρες	7.9	4.5	7.3		3.6	6.2	3.6	2.9	2.3	5.2	3.9	8.4	8.7

Πηγή στοιχείων: Eurostat, Έρευνα για το εργατικό δυναμικό

Το μέσο ποσοστό της ΕΕ-15 ανέρχεται στο 8,5%, δηλαδή για οποιαδήποτε περίοδο διάρκειας ενός μηνός, 8-9 στα εκατό άτομα συμμετέχουν σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η μέση τάση στο σύνολο της ΕΕ-15 υπήρξε σταθερή για τα τελευταία 4 έτη. Πρόκειται ωστόσο να μειωθεί με τη διεύρυνση καθώς ο εκτιμώμενος μέσος όρος για τις χώρες προσχώρησης το 2002 ανέρχεται στο 5,0. Σημειώνονται μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών. Οι τέσσερις χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία, η Φινλανδία και η Δανία. Σε μικρή απόσταση ακολουθούν οι Κάτω Χώρες. Το μέσο επίπεδο των χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις είναι άνω του 20%, ενώ πολύ χαμηλότερα επίπεδα έχουν να επιδείξουν μια σειρά από κράτη μέλη και χώρες προσχώρησης. Γενικότερα, οι γυναίκες συμμετέχουν περισσότερο από ό,τι οι άνδρες στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.

Δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2000

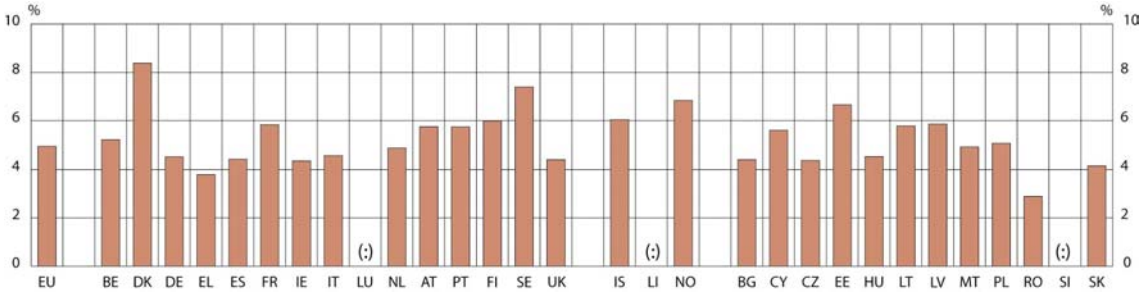

EE-15	EE +ENT	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
4.94	4.94	5,21	8,38	4,53	3,79	4,43	5,83	4,36	4,58	(:)	4,87	5,75	5,74	5,99	7,39	4,41

IS	LI	NO		ACC	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK
6,04	(:)	6,84		4,86	4,41	5,60	4,38	6,66	4,54	5,78	5,86	4,91	5,06	2,89	(:)	4,15

Πηγή στοιχείων: Eurostat, UOE

Σε όλες τις χώρες, οι επενδύσεις για την παιδεία αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού. Με βάση τα στοιχεία, φαίνεται ξεκάθαρα ότι οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των επιμέρους χωρών. Στη Δανία και τη Σουηδία ανέρχονται σε ποσοστό άνω του 7% του ΑΕγχΠ. Σε μια σειρά άλλων χωρών (Βέλγιο, Γαλλία, Αυστρία, Πορτογαλία και Φινλανδία) οι δαπάνες για την εκπαίδευση αντιπροσωπεύουν μεταξύ 5-6% του ΑΕγχΠ. Στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο το ποσοστό αυτό είναι χαμηλότερο του 5 %. Η παιδεία απορροφά ένα σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού και στις χώρες προσχώρησης. Στην Εσθονία και τη Λιθουανία οι κρατικές δαπάνες του προϋπολογισμού για την εκπαίδευση αποτελούν άνω του 6% του ΑΕγχΠ, ενώ στην Κύπρο, τη Λεττονία και την Πολωνία, το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται μεταξύ 5 και 6% του ΑΕγχΠ. Το χαμηλότερο επίπεδο δημόσιων δαπανών για την παιδεία σε σχέση με το ΑΕγχΠ σημειώνεται σε μια υποψήφια χώρα, τη Ρουμανία.

Κατά τα πέντε έτη μετά το 1995, οι δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕγχΠ παρουσίασαν ελαφρά πτωτική τάση, ενώ σημείωσαν άνοδο σε τέσσερις μόνο χώρες. Η μόνη σημαντική αύξηση σημειώθηκε στην περίπτωση της Ελλάδας, ενώ η Ιρλανδία, η Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προχώρησαν σε σημαντικές μειώσεις[47]. Τα στοιχεία αυτά βεβαίως θα πρέπει να ερμηνευτούν στο πλαίσιο των δημογραφικών εξελίξεων, καθώς ο κύριος όγκος των δημόσιων δαπανών για την παιδεία στοχεύει τα άτομα νεαρής ηλικίας και το μερίδιο του πληθυσμού ηλικίας κάτω των 25 στην ΕΕ μειώθηκε πάνω από 1,5 εκατοστιαία μονάδα μεταξύ των ετών 1995 και 2000. Παράλληλα, τα στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό των νεαρών ατόμων στην εκπαίδευση και τα προσόντα που αποκτούν συνέχισαν να αυξάνουν.

Παρ'όλα αυτά, τα στοιχεία σχετικά με τις δημόσιες δαπάνες δείχνουν ότι ο δημόσιος τομέας δεν είναι σε θέση να αναλάβει το συνολικό δημοσιονομικό βάρος για την εκπλήρωση του στόχου της Λισσαβώνας για την «ουσιαστική ετήσια αύξηση των κατά κεφαλήν επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό». Οι φθίνουσες δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση σε σχέση με το ΑΕγχΠ δείχνουν ότι ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να επωμισθεί μεγαλύτερες ευθύνες για τις επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση που απαιτούνται έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

[1] De la Fuente και Ciccone « *Le Capital humain dans une économie globale fondée sur la connaissance », (Το ανθρώπινο κεφάλαιο στην παγκόσμια οικονομία που βασίζεται στη γνώση),* τελική έκθεση για την ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002.

[2] Το ύψος της ανεργίας είναι αντιστρόφως ανάλογο με το μορφωτικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται και μείωση των συναφών οικονομικών και κοινωνικών δαπανών. Επίσης, το ποσοστό της απασχόλησης του ενεργού πληθυσμού αυξάνει με το επίπεδο σπουδών.

[3] Έκθεση του Συμβουλίου (Παιδείας) προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σχετικά με τους «συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης», http://register.consilium.eu.int/pdf/en/01/st05/05980f1.pdf

[4]Λεπτομερές πρόγραμμα επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, http://ue.eu.int/newsroom/related.asp?BID=75&GRP=4280&LANG=1

[5] Σημείο 43 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης, στις 15 και 16 Μαρτίου 2002.

[6] Εφαρμογή του προγράμματος εργασίας σχετικά με τους μελλοντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SEC (2003) 1250.

[7] Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Ιουλίου 2001, «για την ενδοκοινοτική κινητικότητα των σπουδαστών, των επιμορφωμένων ατόμων, των εθελοντών, των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών» (ΕΕΕΕ L 215 της 9.8.2001) και σχέδιο δράσης για την κινητικότητα (ΕΕΕΕ C 371 της 23.12.2000).

[8] Ψήφισμα του Συμβουλίου για την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση της 27.06.2002, ΕΕΕΕ C 163 της 9.7.2002.

[9] Δήλωση των υπουργών για θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της Επιτροπής, που συνήλθαν στην Κοπεγχάγη στις 29 και 30 Νοεμβρίου του 2002, και η οποία αφορά την προαγωγή της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/index_en.html). Βασίζεται σε ψήφισμα του Συμβουλίου (Παιδείας) της 19ης Δεκεμβρίου 2002 για το ίδιο θέμα (ΕΕΕΕ C 13 της 18.01.2003).

[10] Ανακοίνωση της Επιτροπής «Αποδοτικές επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: επιτακτική ανάγκη για την Ευρώπη». COM(2002) 779 της 10ης Ιανουαρίου 2003.

[11] Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το «ρόλο των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης» COM (2003) 58 τελικό της 5ης Φεβρουαρίου 2003.

[12] Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τους « Ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών ». COM(2003) 436 της 18ης Ιουλίου 2003.

[13] Σημείο 19 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών, της 16ης και 17ης Οκτωβρίου 2003.

[14] Απόφαση του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση (ΕΕ L 197 της 5ης Αυγούστου 2003).

[15] Τα 15 κράτη μέλη καθώς και, ύστερα από την υπουργική δήλωση της Μπρατισλάβα του Ιουνίου 2002, οι 10 χώρες που πρόκειται να προσχωρήσουν στην Ένωση, οι 3 υποψήφιες χώρες και οι 3 χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία).

[16] Σχέδιο δράσης *e*-learning «Να σκεφτούμε την εκπαίδευση του αύριο», COM(2001) 172 της 28ης Μαρτίου 2001. Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την έγκριση πολυετούς προγράμματος (2004-2006) για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) στα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (πρόγραμμα ηλεκτρονικής μάθησης), COM(2002) 751 της 19ης Δεκεμβρίου 2002.

[17] Σχέδιο δράσης 2004-2006 «Προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας». COM(2003) 449 της 24ης Ιουλίου 2003.

[18] Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση προγράμματος για την αύξηση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης μέσω της συνεργασίας με τρίτες χώρες (Erasmus Mundus) (2004-2008). COM(2002) 401 της 17ης Ιουλίου 2003.

[19] Πρόκειται για ομάδες εργασίας που συγκροτήθηκαν από την Επιτροπή στα πλαίσια εφαρμογής του προγράμματος παρακολούθησης της Δήλωσης της Κοπεγχάγης. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να συμβουλευτούν τις εκθέσεις των ομάδων αυτών στην ηλεκτρονική διεύθυνση : http://europa.eu.int/comm/education/index_el.html.

[20] Πρόκειται για τις εθνικές εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή του ψηφίσματος για την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να συμβουλευτούν σύνοψη τους στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/education/index_fr.html.

[21] Κοινή έκθεση για την απασχόληση, COM(2002) 621 της 13ης Νοεμβρίου 2002.

[22] Ιδίως όσον αφορά το συντονισμό όλων των ενδιαφερόμενων μερών, την ανάπτυξη ευέλικτων διαδρομών μάθησης και της επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων συστημάτων και πλαισίων μάθησης, την φιλοσοφία διαρκούς μάθησης από νεαρή κιόλας ηλικία, τις συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και τη μάθηση στο χώρο εργασίας.

[23] Πραγμάτωση του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ανακοινωθέν της συνόδου των ευρωπαίων υπουργών για θέματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Βερολίνο, στις 19 Σεπτεμβρίου 2003.

[24] Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το «ρόλο των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης» COM (2003) 58 τελικό της 5 Φεβρουαρίου 2003.

[25] Με βάση τις εκθέσεις των κρατών μελών, η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την κινητικότητα το Δεκέμβριο 2003 (σύμφωνα με το Μέρος ΙΙΙ γ).

[26] Ανακοίνωση της Επιτροπής « Οι ερευνητές στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας : ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών ». COM(2003) 436 της 18ης Ιουλίου 2003.

[27] Όπως τόνισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, το Μάρτιο του 2003, είναι απαραίτητο να υπάρχουν « κριτήρια αναφοράς με στόχο να εντοπίζονται οι βέλτιστες πρακτικές και να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική και ουσιαστική επένδυση σε ανθρώπινους πόρους ».

[28] Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Μαΐου 2003 σχετικά με τα « επίπεδα αναφοράς μέσων ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση ». ΕΕΕΕ C 134 της 7ης Ιουνίου 2003.

[29] Βλέπε το στατιστικό παράρτημα και για πιο ολοκληρωμένα στοιχεία, το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (SEC(2003) 1250).

[30] Regards sur l'éducation: les indicateurs de l'OCDE (Edition 2003) (Ματιές στην εκπαίδευση: οι δείκτες του ΟΟΣΑ) (έκδοση 2003).

[31] Η Επιτροπή εξακολουθεί τις εργασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη με στόχο την κατάρτιση, έως τα τέλη του 2004, ενός δείκτη γλωσσικών γνώσεων, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης, το Μάρτιο του 2002.

[32] Συμπεράσματα της Προεδρίας ύστερα από την άτυπη σύνοδο των υπουργών Εκπαίδευσης σχετικά με το « ανθρώπινο κεφάλαιο », στις 27 και 28 Οκτωβρίου 2003, στο Μιλάνο.

[33] Σύσταση του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, για τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Κοινότητας (για την περίοδο 2003 - 2005). ΕΕ L 195 της 1ης Αυγούστου 2003.

[34] Απόφαση του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση (ΕΕ L 197 της 5ης Αυγούστου 2003).

[35] Ανακοίνωση της Επιτροπής « Αποδοτικές επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: επιτακτική ανάγκη για την Ευρώπη ». COM(2002) 779 της 10ης Ιανουαρίου 2003.

[36] Πρωτοβουλία «Καινοτομία 2010» της ΕΤΕ.

[37] Regards sur l'éducation 2003 (OCDE) [Ματιές στην εκπαίδευση 2003 (ΟΟΣΑ)], σελίδα 375.

[38] Ευρωπαϊκό πλαίσιο για την επικύρωση των ανεπίσημων και άτυπων δεξιοτήτων - Δήλωση της Κοπεγχάγης της 30ης Νοεμβρίου 2002.

[39] Ανάπτυξη ενός κοινού πλαισίου βασικών αρμοδιοτήτων, πρβλ. συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας και έκθεση της αντίστοιχης ομάδας εργασίας (ομάδα Β του «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010»).

[40] Ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις ικανότητες και τα προσόντα των εκπαιδευτικών, ανακοίνωση σχετικά με την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση και έκθεση της αντίστοιχης ομάδας εργασίας (ομάδα Α του προγράμματος «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010»).

[41] Χάρτα ποιότητας της κινητικότητας, πρβλ. συμπεράσματα της ομάδας εργασίας ΣΤ του προγράμματος «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» (έκθεση των υπηρεσιών της Επιτροπής, σημείο 4.1.7).

[42] « Η κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ». Ευρωβαρόμετρο 59 (Ιούνιος 2003). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Τύπος και επικοινωνία.

[43] Σχέδιο συνθήκης για τη θέσπιση συντάγματος της Ευρώπης, 18 Ιουλίου 2003.

[44] Στα πλαίσια αυτά, οι ακόλουθοι τομείς θα πρέπει να αποτελέσουν το αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής: οι βασικές δεξιότητες και ιδιαιτέρως η δεξιότητα του να μάθει κάποιος πώς να μαθαίνει, η αποτελεσματικότητα των επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, η συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών, η κοινωνική συνοχή, οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, η κινητικότητα, η αρχική και η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση.

[45] Τα στοιχεία για τους πτυχιούχους, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων με βάση το φύλο, δεν επιτρέπουν τη στιγμή αυτή την πραγματοποίηση συγκρίσεων, λόγω του διπλού υπολογισμού των πτυχιούχων σε ορισμένες χώρες θα πρέπει να βελτιωθούν.

[46] Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Οι ερευνητές στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών». COM(2003) 436 της 18ης Ιουλίου 2003.

[47] Η παρατήρηση αυτή θα πρέπει να ερμηνευτεί διαφορετικά στην περίπτωση της Ιρλανδίας και της Φινλανδίας λόγω της ταχείας αύξησης του ΑΕγχΠ. Στην Ιρλανδία, για παράδειγμα, οι συνολικές δαπάνες για την παιδεία διπλασιάστηκαν μεταξύ του 1993 και του 2000, ενώ το ΑΕγχΠ αυξήθηκε κατά 140% (και σε ονομαστικούς όρους). Κατά συνέπεια σημειώθηκε μείωση του αντίστοιχου ποσοστού παρά την ταχεία αύξηση των απόλυτων δαπανών.